Deloitte.

BEVEZETŐ

KLÍMAHŐSÖK

unicef | minden gyerekért

1. AZ UNICEF NEMZETKÖZI ÉS HAZAI PROGRAMJAI

A klímaválság gyerekjogi válság. Nem véletlen, hogy az UNICEF itthon és külföldön is számos, a klímaváltozás negatív hatásait enyhíteni hivatott programmal igyekszik segíteni a leginkább rászorulóknak: a gyerekeknek és a családoknak.

Célunk, hogy biztonságos, fenntartható, gazdag jövőt biztosítsunk a világ gyerekei számára.

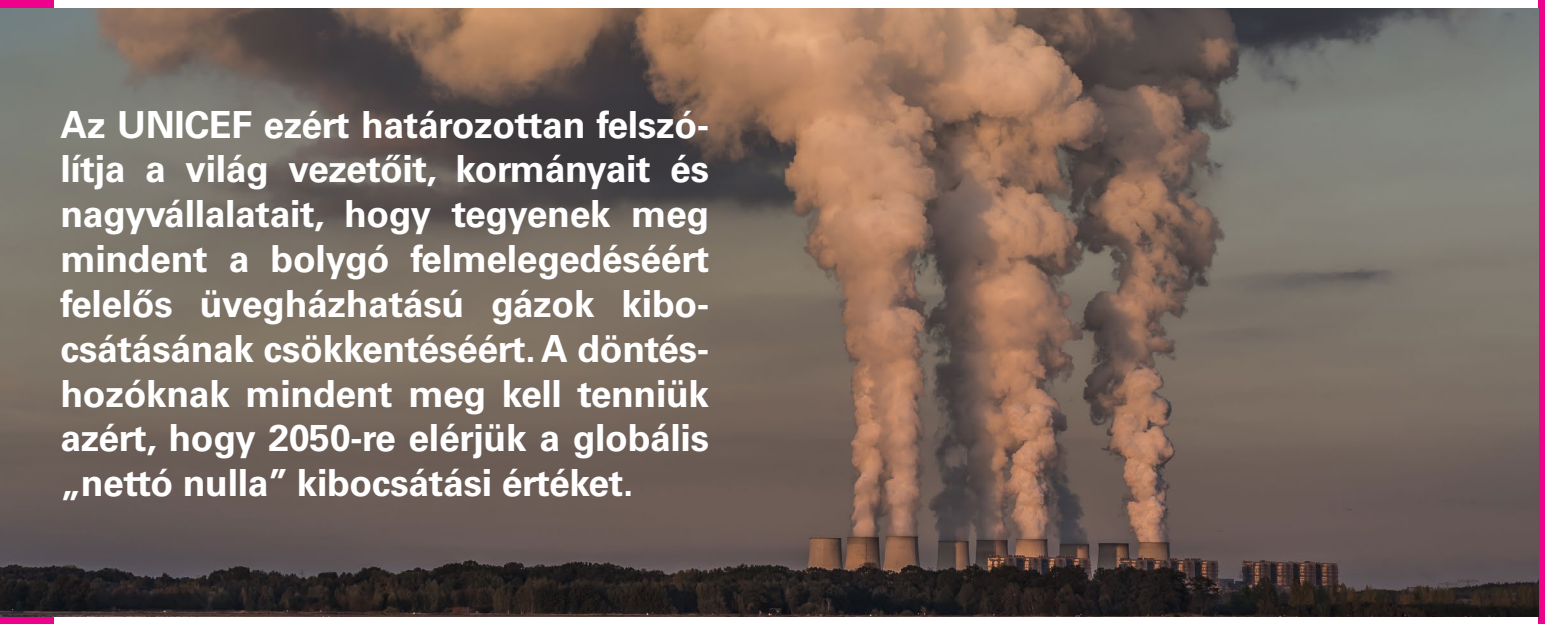

Az UNICEF ezért határozottan felszólítja a világ vezetőit, kormányait és nagyvállalatait, hogy tegyenek meg mindent a bolygó felmelegedéséért felelős üvegházhatású gázok kibocsátásának csökkentéséért. A döntéshozóknak mindent meg kell tenniük azért, hogy 2050-re elérjük a globális „nettó nulla” kibocsátási értéket.

A nemzetközi gyerekvédelmi szervezet kiemelten fontosnak tartja, hogy az emberiség megtanuljon rugalmasan adaptálódni a klímaváltozás miatt változó körülményekhez, ezért elengedhetetlennek tartja, hogy világszerte növeljük az ehhez szükséges kutatásokra és fejlesztésekre fordítható forrásokat. Ahhoz, hogy megóvhassuk a gyerekeket a globális éghajlatváltozás legsúlyosabb hatásaitól, olyan kritikusan fontos szolgáltatásokra van szükség, mint a tiszta ivóvízhez való hozzáférés, a megfelelő higiéniai körülmények biztosítása, a „klímabiztos” egészségügy és oktatás.

Az UNICEF kiemelten fontosnak tartja azt is, hogy **a világ vezetői, döntéshozói és a szakemberek teret engedjenek a gyerekeknek, a jövő generációinak a klímaváltozással foglalkozó párbeszéd alakításában**. Fontos, hogy **hallathassák a hangjukat**, hiszen ők lesznek azok, akiknek el kell majd szenvedniük azoknak a mulasztásoknak, hibás döntéseknek a következményeit, amelyeket ma meghozunk. **Joguk van hozzá**, hogy hallathassák a hangjukat, ezért a kormányoknak lehetővé kell tenniük a számukra, hogy regionális, állami és nemzetközi szinten is bekapcsolódhassanak a klímaváltozással, annak hatásaival és esetleges enyhítésével kapcsolatos diskurzusba.

Klímahősökre van szükség.

Olyan fiatalokra, akik a megfelelő tudással felvértezve képesek arra, hogy aktívan beleszólhassanak a jövőjüket érintő kérdésekbe, és munkájukkal, részvételükkel, tudásukkal, ötleteikkel formálhassák is azt.

Az UNICEF Magyarország ezért döntött úgy, hogy a **Deloitte Magyarország**gal közösen példaértékű kezdeményezésként **2022. szeptember 1-vel elindítja a Klímahősök kezdeményezést**. A nagyszabású program célja, hogy a korosztályra jellemző, a fiatalok mentális egészségét is veszélyeztető tehetetlen szorongás helyett valódi tudást, részvételi, megnyilvánulási, kapcsolódási és cselekvési lehetőségeket biztosítson.

A PROGRAM KERETÉBEN A GYEREKVÉDELMI SZERVEZET:

Honlapján ingyenesen elérhetővé és letölthetővé tette a Deloitte Magyarország szakértői által kidolgozott, klímaváltozással, környezetvédelemmel foglalkozó **edukációs anyagokat**. A tíz témakör köré csoportosuló ismeretterjesztő kiadványok akár az iskolák tanrendjébe is beépíthetők, de bárkinek hasznos információkkal szolgálhatnak, aki szeretne komolyabban is elmélyülni, tájékozódni a témában.

A témakörökhöz kapcsolódóan **rövid videók** is készültek, illetve készülnek, amelyekben szakértők válaszolják meg a programban résztvevő fiatalok kérdéseit.

Az érdeklődők különféle, az egyes témákhoz kapcsolódó **kvízek** megoldásával próbára is tehetik frissen szerzett tudásukat.

A legelkötelezettebb Klímahősök pedig kisebb-nagyobb fenntarthatóságot célzó **„kihívásokban”**, illetve személyes részvételre alkalmat adó **rendezvényeken** is részt vehetnek majd.

A Klímahősök program elindítását egy **több mint kétezer fős reprezentatív mintán végzett kutatás eredménye ihlette**. A **Publicus Research** kutatói által készített elemzés eredményei rávilágítottak, hogy **a magyar fiatalok elsöprő többsége – kilencven százaléka – szorong a klímaváltozás miatt**.

Az UNICEF Magyarország továbbra is várja egyéni résztvevők, de akár egész osztályok, iskolák jelentkezését a klímahős programba. Azokat, akik a szervezet honlapján, végigböngészik az edukációs anyagokat és kitöltik a hozzájuk kapcsolódó kvízeket, olyan őszi rendezvényekre is várják, amelyek keretében különleges helyszíneken lehetőség nyílik valódi, offline találkozásokra is a program szakmai, intézményi és vállalati partnereivel.

2. A KUTATÁS LEGFONTOSABB EREDMÉNYEI

Az UNICEF Magyarország megbízásából készült, nagymintás, reprezentatív kutatás legfontosabb megállapításai a következők:

A magyar fiatalok (13-25 éves korosztály) **90%-a** **szorong a klímaváltozás** miatt, **30 százalékukat** pedig kimondottan aggasztja ez a téma.

35%-uk számára **jelenleg a klímaváltozás a legfontosabb,**

21 százalékuk számára pedig a **második legfontosabb kérdés**, amelyet az olyan kríziseknél is súlyosabb problémának látnak, mint az ukrajnai háború vagy a szegénység.

A korosztály többsége, közel **60%-uk** **rendszeresen,**

15 százalékuk napi szinten foglalkozik a klímaváltozás kérdéseivel.

Háromnegyedük a **saját kényelmét is feláldozná** a „fenntartható jövőért”; **42%-uk** **a lakóhelyválasztás során,**

27%-uk pedig a **karrierje megtervezésében,** illetve **tanulmányaiban is kész figyelembe venni a klímavédelmi szempontokat.**

Árulkodó és egyben **megrázó adat**, hogy a válaszadó fiatalok **egyharmada** nyilatkozott úgy, hogy **a gyerekvállalással kapcsolatos terveit is komolyan befolyásolja** a klímaváltozás miatt érzett aggodalom.

A felmérés tanúsága szerint a hazai fiatalok csaknem **60%-a** **élelmet és aggodalmat,** **harmaduk** pedig **kimondottan dühöt** él át a klímaválsággal kapcsolatban, míg **tehetetlenséget** **53%** nyugalmat viszont mindössze **9%** érez.

A kilátások tekintetében **alig** **15%** **mondja magát optimistának**.

51% vagyis a fiatal korosztály **több, mint fele** **nem bízik benne**, hogy el lehetne kerülni a nagyobb bajt, **20 százalék** pedig erősen **pesszimista**.

A korosztály tagjainak **fele** a **nagyvállalatok működésének megreformálásától,** **44%-uk** pedig a **kormányok környezetvédelemmel kapcsolatos politikájának átalakításától várna előrelépést** a klímaváltozás enyhítésében.

A fiatalok csaknem **háromnegyede** kifejezetten **elégedetlen** azzal, hogy **mennyi információhoz jut hozzá az oktatási rendszeren keresztül** a témával kapcsolatban, és még többen,

84%-ban érzik úgy, hogy **szeretnének több tudást kapni az iskolában** a klímaváltozásról és a fenntarthatóságról.

3. MIT JELENT A KLÍMAVÁLTOZÁS?

Az éghajlat (klíma) egy földrajzi hely átlagos időjárása, a klímaváltozás pedig az időjárási jelenségek azaz a hőmérséklet, tengerszint, csapadék stb. hosszú távú megváltozását jelenti[1]. A jelenlegi klímaváltozás (amit egyre inkább a saját bőrünkön is érzünk) fő oka a fosszilis tüzelőanyagok (kőolaj, földgáz, szén stb.) mértéktelen égetése, ami hatalmas mennyiségű üvegházhatású gázokat bocsát ki a légkörbe, ezek pedig növelik a Föld légkörének hőmérsékletét. A világunk jelenleg körülbelül 1,2 °C-kal melegebb, mint a 19. században volt – és a légkörben lévő CO_2 mennyisége 50%-kal nőtt, amely már most hatással van mindennapi életükre, környezetünkre[2].

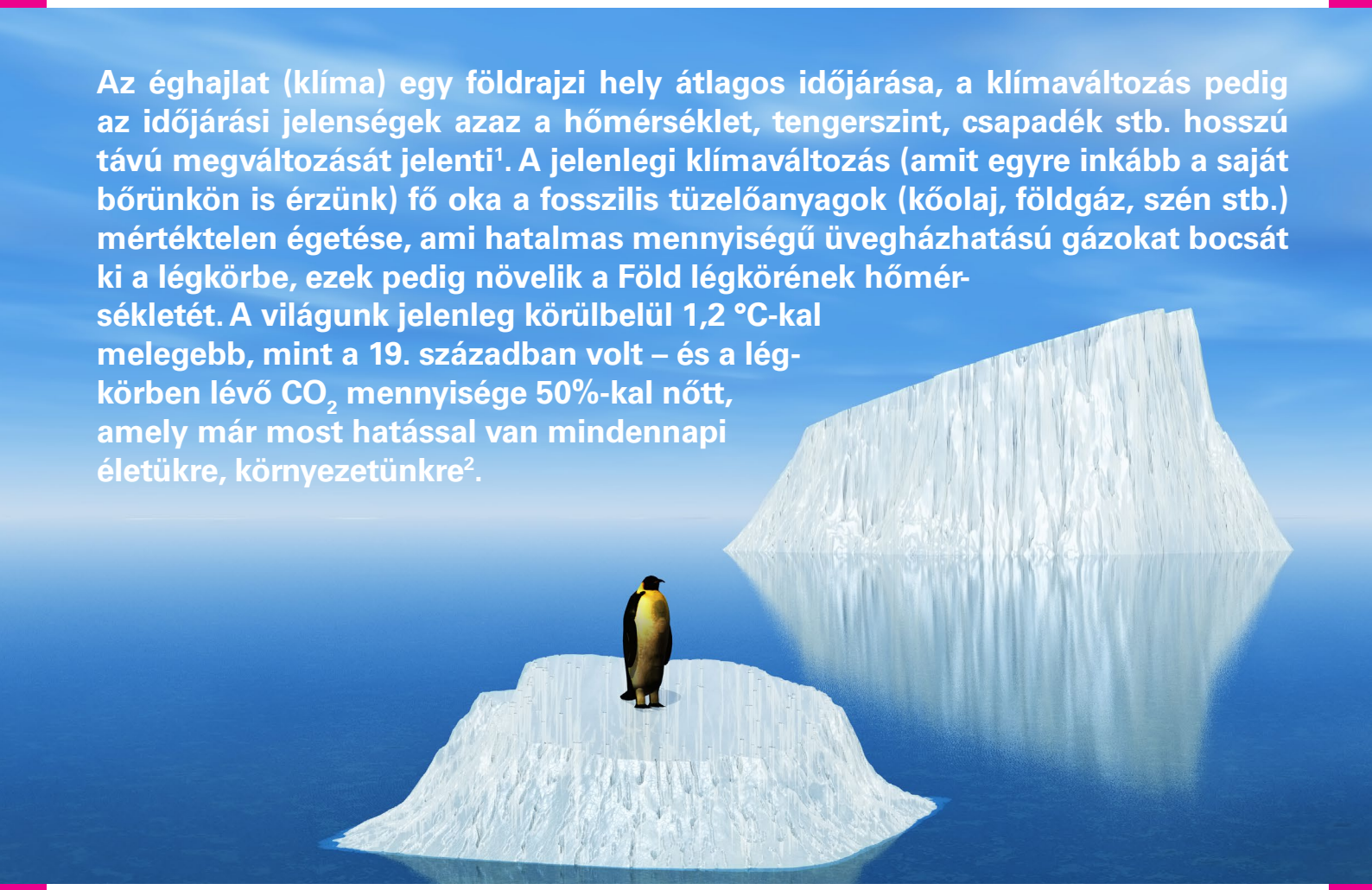

A klímaváltozás megfékezése minden egyén feladata – de mit is jelent ez valójában? Mit kell pontosan tennünk a környezetünk védelme érdekében? Milyen hatása van cselekedeteinknek és egyáltalán elég-e, ha mi változtatunk?

Ezeket a kérdéseket vizsgálják a „Klímahősök” kampány kapcsán elkészült edukációs modulok.

4. AZ INFORMÁCIÓK HIÁNYA LEHET A CSELEKVÉS EGYIK AKADÁLY

Ha **egy problémáról nem tudjuk, hogy létezik,** vagy ha **nem tudjuk, hogy mit tegyünk a probléma megoldásáért,** akkor nehéz cselekedni. Ezért nagyon fontos, hogy a klímaváltozásról beszéljünk, hogy minél több emberhez jussanak el hasznos és pontos ismeretek.

A tudatlanság egyik dimenzióját **az éghajlatváltozás okával és mértékével kapcsolatos ismeretek hiánya** jellemzi[3].

MIT KELL TENNI?

HOGYAN KELL TENNI?

MI AZ, AMINEK TÉNYLEG HATÁSA LEHET?

A klíma védelmében tett intézkedések jótékony hatásainak relatív nagyságát nehéz felbecsülni a hozzá nem értők számára, ezért fontos, hogy megbízható forrásokból szerezzük az ismereteinket!

Az alapismereteink fejlődnek, és nagy vonalakban tudjuk, hogy mit kell tennünk[4]. Azonban még sok mindent meg kell tanulnunk: még a szakértők részéről is, részben azért, mert a válaszok nem mindig egyetemesek (pl. a New York-i bevált gyakorlat nem biztos, hogy a budapesti bevált gyakorlat), vagy nyilvánvalóak. Ennek egyik oka, hogy számos kereskedelmi termékben nagy számú összetevő vagy alkotóelem található[5], azaz a termékek életciklusuk összetett* (pl. egy adott étel elfogyasztásának szénlábnyoma függ többek között attól, hogy a nyersanyagait hol és hogyan állították elő és mennyit utazott a tányérunkig). Nehezíti a cselekvést továbbá, hogy nincs egységes álláspont az egyes éghajlatváltozás elleni intézkedések hatékonyságáról, amit tovább tetéznek a médiában megjelenő vegyes (vagy hamis, megalapozatlan) üzenetek, hírek[6].

TUDTAD, HOGY...

egy brit kutatás alapján[7] a válaszadók

körülbelül
50%-a
nem tudta beazonosítani a klímaváltozással kapcsolatos **hamis szalagcímeket**

44%-a
nincs tisztában azzal, hogy milyen gyakran találkozik **álhírekkel online**

Mit gondolsz, te milyen gyakran kérdőjelezed meg az interneten olvasott híreket?

5. A TUDÁS SZEREPE A KLÍMAVÁLTOZÁS MEGFÉKEZÉSÉBEN ÉS AZ AHHOZ VALÓ ALKALMAZKODÁSBAN

Mi lenne, ha ismernénk a **cselekvés eszközeit** a klímaváltozás elleni küzdelemhez? Hogyan éreznénk magunkat, ha tudnánk, hogy mi vár ránk a jövőben és hogy mit tudunk tenni egyéni szinten?

A **Klímahősök program** edukációs moduljai során tanulhattok a globális felmelegedés okairól és hatásáról. Mindennapi példákon keresztül mutatunk **lehetséges környezetvédő megoldásokat**, amiket Ti is be tudtok építeni az életetekbe. A klímaváltozással és a környezetvédelemmel kapcsolatban a cselekvésre való hajlam sokszor fejben dől el, és gyakran pszichológiai akadályok nehezítik. Ezen **akadályok megismerésével egy nagy lépést tesztek a cselekvés felé**. Nagyon fontosnak tartjuk, hogy Ti, a Klímahőseink a természettudományos ismereteken kívül olyan tudásra is szert tegyetek, amivel családjaitokat, barátaitokat és nagyobb közösségeiteket a klímavédelemre ösztönzitek és a klímaszorongás helyét egy **pozitív jövőkép, motiváció és tettvágy veszi át**.

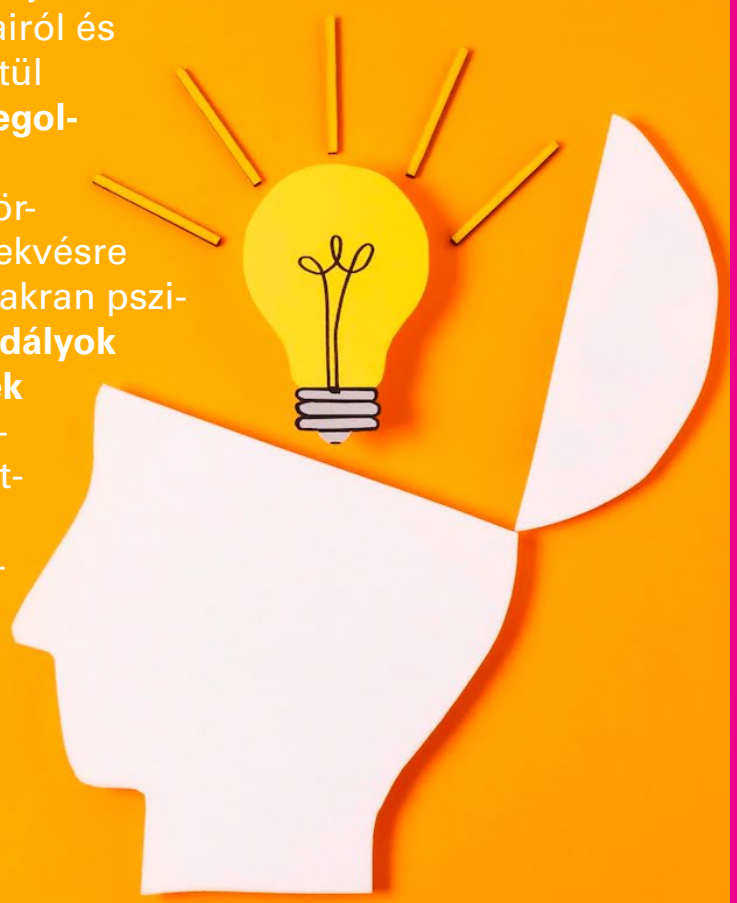

* az életciklus-elemzés egy folyamat, termék illetve szolgáltatás teljes életútja során vizsgálja a környezetre gyakorolt potenciális hatásokat.

6. A KLÍMAHŐSÖK EDUKÁCIÓS MODULJAI

1. A KLÍMAVÁLTOZÁS HÁTTERE

2. FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉS

3. ÉTKEZÉS ÉS FENNTARTHATÓSÁG

4. OTTHON ÉS MUNKA

5. FENNTARTHATÓ SZABADIDŐ

6. FENNTARTHATÓ DIVAT

7. EMBERI REAKCIÓK - KLÍMASZORONGÁS

8. AKTIVIZMUS ÉS KÖZÖSSÉGI AKCIÓK

9. SZERVEZETEK ÉS EGYEZMÉNYEK

unicef
minden gyerekért

10. UNICEF ÉS KLÍMAVÁLTOZÁS

Források:

1. Természettudomány 5. (NAT2020) VII. Alapvető légköri jelenségek és folyamatok.
2. BBC: **What is climate change? A really simple guide,**
3. Bord, R., O'Connor, R. E., & Fisher, A. (2000). In what sense does the public need to understand global climate change? Public Understanding of Science, 9, 205–218. **doi:10.1088/0963-6625/9/3/301**
4. Dietz, T., Gardner, G. T., Gilligan, J., Stern, P. C., & Vandenbergh, M. P. (2009). Household actions can provide a behavioral wedge to rapidly reduce US carbon emissions. Proceedings of the National Academy of Sciences, USA, 106, 18452–18456. **doi:10.1073/pnas.0908738106**
5. Goleman, D. (2009). Ecological intelligence: How knowing the hidden impacts of what we buy can change everything. New York, NY: Crown.
6. Hoggan, J. (with Littlemore, R.). (2009). Climate cover-up: The crusade to deny global warming. Vancouver, British Columbia, Canada: Greystone Books.
7. **The conversation: Climate change misinformation fools too many people – but there are ways to combat it**
8. Képek forrása: freepik.com
9. Ikonok forrása: thenounproject.com

A Deloitte név egy vagy több Deloitte Touche Tohmatsu Limited („DTTL") társaságra, a tagvállalatok globális hálózatára és azok kapcsolt vállalkozásaira utal (együttesen: a „Deloitte szervezet"). A DTTL (vagy „Deloitte Global") és valamennyi tag- és kapcsolt vállalata önálló, egymástól elkülönülő jogi személy, melyek harmadik felek irányába egymás nevében nem vállalnak kötelezettségeket. A DTTL, valamint annak tag- és kapcsolt vállalatai kizárólag saját tetteikért és mulasztásaikért felelnek. A DTTL ügyfelek számára nem nyújt szolgáltatásokat. További információ a deloitte.hu/magunkról webhelyen olvasható.

A Deloitte a Fortune Global 500® cégek közel 90%-a és több ezer magáncég számára nyújt iparágvezető könyvvizsgálati és bizonyossági, adózási és jogi, vezetői, pénzügyi és kockázatkezelési tanácsadói szolgáltatásokat. Szakembereink mérhető és tartós eredményeket nyújtanak, amelyek hozzájárulnak a tőkepiacokba vetett bizalom megerősítéséhez, lehetővé teszik ügyfeleink számára az átalakulást és a gyarapodást, és utat mutatnak egy erősebb gazdaság, egy igazságosabb társadalom és egy fenntartható világ felé. A Deloitte több mint 175 éves múltra tekint vissza, jelenleg több mint 150 ország területén tevékenykedik. Ha többet szeretne tudni arról, hogy a Deloitte mintegy 345.000 szakembere hogyan teremt maradandó értéket, látogasson el a http://www.deloitte.com webhelyre!

„Jelen kiadvány kizárólag általános jellegű szakmai tájékoztatást tartalmaz, és nem minősül sem a Deloitte Touche Tohmatsu Limited („DTTL"), sem pedig tag- és kapcsolt vállalatainak hálózata (együttesen: a „Deloitte szervezet") által nyújtott tanácsadási vagy egyéb szolgáltatásnak. Javasoljuk, hogy a szervezetük pénzügyeit vagy üzletvitelét, illetve saját pénzügyeit befolyásoló bármely döntés meghozatala vagy ilyen jellegű lépés megtétele előtt kérjenek/kérjen, kifejezetten a szervezetükre/az Ön igényeire szabott, egyedi, szakmai tanácsadást. Az üzenetben foglalt információ pontosságával vagy teljességével kapcsolatban semmilyen jognyilatkozatot nem teszünk, szavatosságot nem vállalunk, kifejezett vagy hallgatólagos vállalást nem teszünk. Sem a DTTL, sem pedig tagvállalatai, kapcsolt vállalatai, alkalmazottai vagy megbízottai nem vállalnak felelősséget semminemű olyan kárért vagy veszteségért, mely közvetlenül vagy közvetetten a jelen kiadványban foglalt információk felhasználásából ered. A DTTL és valamennyi tagvállalata önálló, egymástól elkülönülő jogi személy."

© 2022 Deloitte Magyarország

Készült a

Deloitte.

szakmai támogatásával

unicef

minden gyerekért

KLÍMAHŐSÖK

1

A KLÍMAVÁLTOZÁS HÁTTERE

Deloitte.

KLÍMAHŐSÖK

unicef | minden gyerekért

1. MIT ÉRTÜNK KLÍMAVÁLTOZÁS ALATT?

KLÍMA

- Egy régió hosszútávú **időjárási mintázatai**[1].
- Fő tényezők az **átlag hőmérséklet**, csapadék, pára, szél és légnyomás.

KLÍMAVÁLTOZÁS

- Globális felmelegedés alatt értjük a Föld légkörének átlagos hőmérséklet emelkedését.
- A globális felmelegedés elsődleges oka az üvegházhatás, amelyet első sorban a szén-dioxid, és más anyagok megnövekedett szintje okoz[2].

ÜHG

- Az üvegházhatású gázok a Föld légkörében olyan funkciót töltenek be, mint a melegházak üvegbúrája: beengedi a Nap hőjét, visszafelé, tehát a világűr felé, azonban útját állja annak, globális felmelegedést okozva ezzel.
- Üvegházhatás nélkül a hőmérséklet -18 °C lenne a Földön.
- Az ÜHG többsége a természetben is megtalálható, de az emberi tevékenységek következtében megnövekedett a koncentrációjuk a légkörben.
- Míg a szén-dioxid a leggyakoribb ÜHG a légkörben, a metán a legkárosabb, és utóbbi legnagyobb részben a mezőgazdasági állattartásból származik[3].

KARBONLÁBNYOM

Egy ember, szervezet vagy közösség tevékenységének eredményeként a légkörbe kibocsátott ÜHG (CO_2e*) mennyisége.

VS.

ÖKOLÓGIAI LÁBNYOM

Megmutatja, hogy mennyi erőforrásra (pl. termőföldre, vízre) van szükség adott társadalom jelenlegi életszínvonalának és fogyasztásának fenntartásához.

1.75 bolygóra lenne szükségünk, hogy az átlagos fogyasztási szintünk a jelenlegivel azonos maradhasson hosszú távon is (2019-es adat).*

** a szén-dioxid-egyenérték az összes üvegházhatású gáz (metán, dinitrogén-oxid stb.) kibocsátását magában foglalja.*

*** az ökológiai lábnyomot globális hektárban mérik (gHA), ugyanakkor szemléltésképpen gyakran fejezik ki „Föld bolygónyi" mértékegységben.*

Hány bolygóra lenne szükségünk egy évben, ha mindenki olyan életmódot folytatna, mint te?

Ecological Footprint Calculator

2. TÉNYLEG VAN KLÍMAVÁLTOZÁS?

Bár a tagadók (lásd az alábbi szkeptikus véleményeket) nem így gondolják, a emberi tevékenység által okozott klímakrízis jelensége mára már tudományosan bizonyított tény. A klíma felgyorsult változása pedig **súlyos következményekkel jár** az élővilág és társadalom számára egyaránt.

A felmelegedést kozmikus sugarak okozzák.

„A tapasztalt hőmérsékletváltozás a Föld természetes ciklusának része.”

„Legalább melegebb lesz, ami növeli a termelékenységet.”

Engem úgy sem érint.

A klímaváltozás elleni harc hatalmas pénzügyi áldozattal jár.

„A CO2 csak kis részét alkotja a légköri gázoknak, nem lehet nagy hatása a melegedésre”

3. HOGYAN VÁLTOZOTT BOLYGÓNK KLÍMÁJA AZ ELMÚLT ÉVTIZEDEKBEN?

A valaha mért legmelegebb évtized 2011–2020 közötti volt. Az ember okozta globális felmelegedés következtében bolygónk átlaghőmérséklete jelenleg 0,2 °C-kal növekszik minden évtizedben[5].

+1,2 °C

... volt az átlagos hőmérséklet emelkedés 2019-ben[6].

+1,5 °C

... alatt szükséges tartanunk a hőmérséklet emelkedést a biztos klímakatasztrófa elkerülése végett[7].

+2,0 °C

... ahonnan már belátthatatlan következményei lehetnek a globális klímaváltozásnak[8].

GLOBÁLIS TÚLFOGYASZTÁS NAPJA *(EARTH OVERSHOOT DAY)*[9]

Az a nap, amikortól kezdve az emberek által igénybe vett ökológiai erőforrások mennyisége meghaladja azt a mennyiséget, amelyet a Föld abban az adott évben képes regenerálni.

Ettől a ponttól a hiány pótlásához már a következő év erőforrásait fogyasztja az emberiség.

EDDIGI DÁTUMOK:

4. MI OKOZZA A KLÍMAVÁLTOZÁST?

Az éghajlatváltozás legfőbb oka az üvegházhatás, ami a légkörben található üvegházhatású gázok koncentrációja miatt növekszik. A leggyakoribb ilyen gázok közé tartozik:

CO_2

A **szén-dioxid** a globális felmelegedés legfőbb oka.

CH_4

A **metán** a szén-dioxidnál is erőteljesebb üvegházhatást okozó gáz, azonban kevesebb ideig marad a légkörben.

N_2O

A dinitrogén-oxid a szén-dioxidhoz hasonlóan évtizedek és évszázadok során felhalmozódik a légkörben.

EGYÉB GÁZOK

A fluor tartalmú gázok és egyéb nem üvegházhatású gázok, köztük az aeroszolok, mint a korom, a rossz levegőminőséget is okozzák.

Az üvegházhatású gázok természetes külső tényezők és emberek általi tevékenységek által kerülhetnek a légkörbe:

TERMÉSZETES KÜLSŐ TÉNYEZŐK[10]

- **Naptevékenység.**
- **A napállandó fluktuációjának idősora. (Napunk rendelkezik egy 11 évente ismétlődő ciklussal.)**
- **Vulkánkitörések.**

EMBEREK ÁLTAL OKOZOTT TÉNYEZŐK

- **Fosszilis tüzelőanyagok égetése.**
- **Nagyipari állattenyésztés.**
- **Erdőirtás.**
- **Közlekedés**

A CO_2 **légköri koncentrációja** 2020-ban

48 %-kal

volt magasabb, mint az iparosodást megelőzően[11].

A gazdasági fejlődés és a népességnövekedés miatt **az éves ÜHG kibocsátás 1990 óta több mint**

40 %-kal nőtt[12].

Kína

2006 óta **az első számú CO_2-kibocsátó összkibocsátását tekintve**[13], több mint kétszer akkora kibocsátással, mint a 2. helyezett Egyesült Államok.

A mezőgazdaság

az ÜHG kibocsátás **második legnagyobb** forrása.

A fosszilis energiaforrásokat égető szektorok

a fő CO_2-kibocsátók

(az alkalmazott tüzelőanyagtól és technológiától függően.)

Bár a Föld önmagában is rengeteg szén-dioxidot bocsát ki, ezt még képes lenne kezelni. Becslések szerint **a természeti okok kevesebb, mint 0,1 °C-kal járultak hozzá** a Föld átlaghőmérsékletének felmelegedéséhez 1890 és 2010 között[14].

5. MILYEN KÖVETKEZMÉNYEI VANNAK A KLÍMAVÁLTOZÁSNAK RÁNK ÉS KÖRNYEZETÜNKRE NÉZVE?

Bár az éghajlatváltozás az egyik legszembetűnőbb folyamat, **számos más területen is feszegetjük a természeti határokat**. Rockström, svéd tudós, a „Bolygóhatárok”* kilenc szempontja mentén értékeli és sorolja kockázati csoportba a problémák jelenlegi súlyosságát figyelembe véve. A biodiverzitás csökkenését tekintve már jobban megközelítettük azt a határt, melyen belül még az emberiség a megszokottak szerint folytathatja életét.

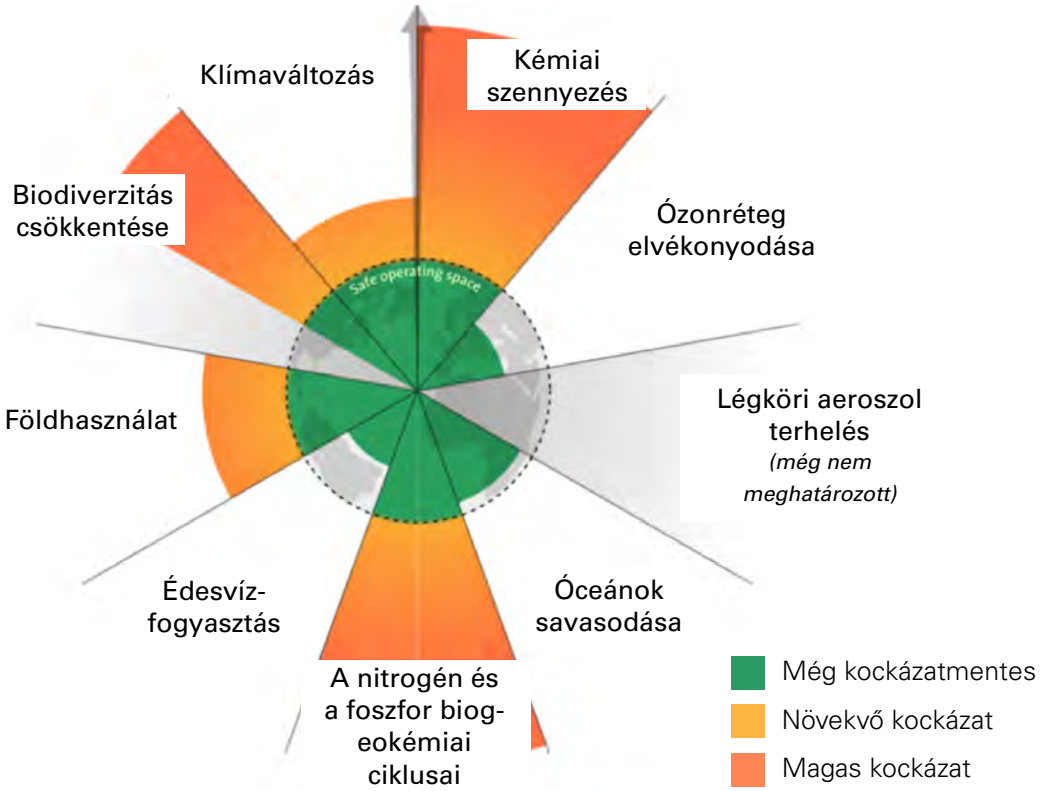

A „BOLYGÓ 9 HATÁRA”[15]

1. Klímaváltozás
2. Kémiai szennyezés
3. Az ózonréteg elvékonyodása
4. Légköri aeroszol terhelés
5. Óceánok savasodása
6. A nitrogén és a foszfor biogeokémiai ciklusai
7. Édesvíz-fogyasztás
8. Földhasználat
9. Biodiverzitás csökkenése

TERMÉSZETI KÖVETKEZMÉNYEK

- **A légkör és az élővizek felmelegedése**
- **A tengeri áramlatok megváltozása**
- **Gleccserek eltűnése és tengerszint emelkedés**
- **Egyre gyakoribb hőhullámok**
- **Érintetlen ökológiai területek csökkenése**
- **Élővilág pusztulása**
- **A természeti katasztrófák számának növekedése**
- **Szárazság és erdőtüzek gyakoriságának növekedése**
- **Megnövekedett vízhasználat, vizek szennyezése, vízhiány**

Gyakorlati példa: *Az időszakos vízhiánnyal szembenézni kényszerülő városlakók száma a 2000. évi 500 millióról várhatóan 1,9 milliárdra fog emelkedni 2050-re.*

TÁRSADALMI KÖVETKEZMÉNYEK

- **Egyes területek lakhatatlanná válása emberek számára – pl. a tengerszint emelkedése, a víz- és élelmiszerhiány miatt.**
- **Politikai, társadalmi és bevándorlási problémák fokozódása.**
- **Még nagyobb társadalmi egyenlőtlenségek.**
- **Betegségek megjelenése új területeken pl. malária.**

Gyakorlati példa: *: Indonézia fővárosának, Jakartának az áthelyezése a tengerszint emelkedése miatt*

Fizikailag ugyanakkor továbbra is lehetséges a földi éghajlat, és a felmelegedés 1,5 °C körüli stabilizálása, ezért a legjobb tudásunk szerint kell a kibocsátások csökkentésén dolgozni mind egyéni, mind társadalmi szinten.

6. MÉGIS HOGYAN CSÖKKENTHETJÜK A KIBOCSÁTÁSOKAT - ÉS MÉRSÉKELHETJÜK EZÁLTAL AZ ÜVEGHÁZHATÁST ÉS A KLÍMAVÁLTOZÁST HOGYAN MÉRSÉKELHETJÜK A KLÍMAVÁLTOZÁST?

Az egyik leghatékonyabb megoldás az energiafogyasztás csökkentése, az energiahatékonyság javítása (aminek eredményeképpen kevesebb energia szükséges egy adott termék vagy szolgáltatás előállításához, mint korábban), valamint a megújuló energiaforrások előnyben részesítése. A legtisztább energiaforrások a megújuló energiák (víz, nap szél, stb.), ezért a fosszilis tüzelőanyagok használatának visszaszorítására kell törekednünk. Figyelni kell ugyanakkor az összfogyasztásunkra is! Minden fogyasztás anyag- és energiafelhasználással jár. Nem véletlen, hogy a nagyobb jövedelemmel rendelkező országok és egyének járnak az élen az egy főre eső kibocsátásban.

Egyéni szinten a világ leggazdagabb 1%-a felelős annyi üvegházhatású gáz-kibocsátásáért, mint a világ szegényebbik 50%-a. A világ leggazdagabb 10%-a pedig annyi kibocsátásért, mint az összes többi ember együttvéve[16].

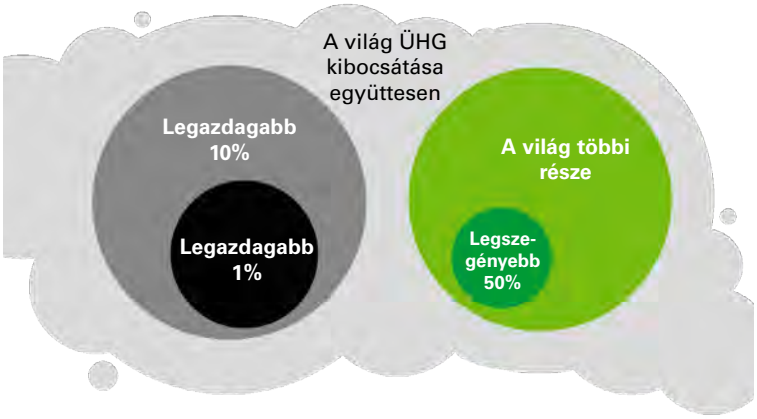

Forrás: Confronting Carbon Inequality, Oxfam, 2020

OXFAM

Energiaforrás tisztasága

FOSSZILIS TÜZELŐANYAGOK

- Szén
- Kőolaj
- Földgáz

MEGÚJULÓ ENERGIAFORRÁSOK (PÉLDÁK)

- Vízenergia
- Szélenergia
- Napenergia
- Biomassza
- Geotermikus energia
- Óceánvíz és hullámenergia

7. EZ KINEK A FELELŐSSÉGE?

A rövid válasz az, hogy bár az ipar az elsődleges kibocsátó, **a társadalom különböző csoportjai mind hatással vannak egymásra**, és különböző mértékben tudnak hozzájárulni az erőforrások és az ökoszisztémák megóvásához.

Gondoltad volna, hogy a globális ÜHG kibocsátások két harmadáért csupán 90 vállalat felel? Ezen "szennyezők" közé főleg olajipari és energiatermelő vállalatok tartoznak[17].

8. ÉS TE MIT TEHETSZ?

Bár az egyéni cselekvés önmagában messze nem olyan hatásos, mint a vállalatok vagy a szabályozás által tett lépések, ez nem azt jelenti, hogy te nem tehetsz semmit. Ha sokan összefogunk, akkor nagyon sok mindent megmozdíthatunk és nyomást gyakorolhatunk a vállalati és kormányzati döntéshozókra.

Alább pár kérdés, ami mentén felülvizsgálhatod a saját szokásaidat:

Hol / hogyan laksz?

Hőszigetelés módja, elektronikai eszközök energia-hatékonysága

Hogyan étkezel?

Hús- és tejtermékek mértéke, helyi termelők vagy tengerentúli termékek

Hogyan közlekedsz?

Repülés gyakorisága, tömegközlekedés vagy személygépkocsi (saját vagy közösségi)

Milyen szakmát választasz?

Iparág, vállalat fenntarthatósági törekvései, utazás gyakorisága

Kire szavazol?

Kormányok döntéseinek fontossága

Vásárlási szokások?

Csomagolóanyagok, helyi termékek vásárlása, elektronikai cikkek gyakori cseréje

Németországban már évek óta csökken a húsfogyasztás a vegetáriánus és vegán mozgalmak miatt. Ennek akkora a sikere, hogy van már olyan nagy, hagyományos húsipari vállalat, ami több, mint a portfóliójának felét átállította vegán és vegetáriánus termékekre. 2021-ben a bevételének túlnyomó része már húsmentes termékekből származott.

Források:

1. Oxford Dictionary, 2022: https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/definition/american_english/climate#:~:text=climate-,noun,climate%20of%20the%20Arctic%20regions
2. Oxford Reference, 2022: https://www.oxfordreference.com/view/10.1093/oi/authority.20110803095855385
3. IEA 2020, https://www.iea.org/reports/methane-tracker-2020
4. Center for Sustainable Systems, 2021: https://css.umich.edu/publications/factsheets/sustainability-indicators/carbon-footprint-factsheet
5. NASA, 2022: https://climate.nasa.gov/global-warming-vs-climate-change/#:~:text=Since%20the%20pre%2Dindustrial%20period%2C%20human%20activities%20are%20estimated%20to,0.36%20degrees%20Fahrenheit)%20per%20decade.
6. World Meteorological Organization, 2021: https://public.wmo.int/en/media/press-release/climate-change-indicators-and-impacts-worsened-2020#:~:text=2020%20was%20one%20of%20the,the%20warmest%20decade%20on%20record.
7. IPPC, 2022: https://www.ipcc.ch/sr15/
8. Vox, 2018: https://www.vox.com/energy-and-environment/2018/1/19/16908402/global-warming-2-degrees-climate-change
9. Earth Overshoot Day, 2022: https://www.overshootday.org/
10. Országos Meteorológiai Szolgálat (MET), 2022: https://www.met.hu/eghajlat/eghajlatvaltozas/eghajlatvaltozas_okai/
11. World Meteorological Organization, 2020: https://public.wmo.int/en/media/press-release/carbon-dioxide-levels-continue-record-levels-despite-covid-19-lockdown
12. EPA, 2019: https://www.epa.gov/climate-indicators/greenhouse-gases#:~:text=An%20increase%20in%20the%20atmospheric,atmosphere%20increased%20by%2045%20percent.
13. PBL, 2006: https://www.pbl.nl/en/Chinanowno1inCO2emissionsUSAinsecondposition
14. European Commission, 2022: https://ec.europa.eu/clima/climate-change/causes-climate-change_en
15. Stockholm Resilience Centre, 2022: https://www.stockholmresilience.org/research/planetary-boundaries.html
16. Confronting Carbon Inequality, Oxfam, 2020
17. Guardian, 2019: https://www.theguardian.com/environment/ng-interactive/2019/oct/09/half-century-dither-denial-climate-crisis-timeline
18. United Nations, 2022: https://unfccc.int/process-and-meetings/the-paris-agreement/the-paris-agreement
19. Képek forrása: freepik.com
20. Ikonok forrása: thenounproject.com

A Deloitte név egy vagy több Deloitte Touche Tohmatsu Limited („DTTL") társaságra, a tagvállalatok globális hálózatára és azok kapcsolt vállalkozásaira utal (együttesen: a „Deloitte szervezet"). A DTTL (vagy „Deloitte Global") és valamennyi tag- és kapcsolt vállalata önálló, egymástól elkülönülő jogi személy, melyek harmadik felek irányába egymás nevében nem vállalnak kötelezettségeket. A DTTL, valamint annak tag- és kapcsolt vállalatai kizárólag saját tetteikért és mulasztásaikért felelnek. A DTTL ügyfelek számára nem nyújt szolgáltatásokat. További információ a deloitte.hu/magunkról webhelyen olvasható.

A Deloitte a Fortune Global 500® cégek közel 90%-a és több ezer magáncég számára nyújt iparágvezető könyvvizsgálati és bizonyossági, adózási és jogi, vezetői, pénzügyi és kockázatkezelési tanácsadói szolgáltatásokat. Szakembereink mérhető és tartós eredményeket nyújtanak, amelyek hozzájárulnak a tőkepiacokba vetett bizalom megerősítéséhez, lehetővé teszik ügyfeleink számára az átalakulást és a gyarapodást, és utat mutatnak egy erősebb gazdaság, egy igazságosabb társadalom és egy fenntartható világ felé. A Deloitte több mint 175 éves múltra tekint vissza, jelenleg több mint 150 ország területén tevékenykedik. Ha többet szeretne tudni arról, hogy a Deloitte mintegy 345.000 szakembere hogyan teremt maradandó értéket, látogasson el a http://www.deloitte.com webhelyre!

„Jelen kiadvány kizárólag általános jellegű szakmai tájékoztatást tartalmaz, és nem minősül sem a Deloitte Touche Tohmatsu Limited („DTTL"), sem pedig tag- és kapcsolt vállalatainak hálózata (együttesen: a „Deloitte szervezet") által nyújtott tanácsadási vagy egyéb szolgáltatásnak. Javasoljuk, hogy a szervezetük pénzügyeit vagy üzletvitelét, illetve saját pénzügyeit befolyásoló bármely döntés meghozatala vagy ilyen jellegű lépés megtétele előtt kérjenek/kérjen, kifejezetten a szervezetükre/az Ön igényeire szabott, egyedi, szakmai tanácsadást. Az üzenetben foglalt információ pontosságával vagy teljességével kapcsolatban semmilyen jognyilatkozatot nem teszünk, szavatosságot nem vállalunk, kifejezett vagy hallgatólagos vállalást nem teszünk. Sem a DTTL, sem pedig tagvállalatai, kapcsolt vállalatai, alkalmazottai vagy megbízottai nem vállalnak felelősséget semminemű olyan kárért vagy veszteségért, mely közvetlenül vagy közvetetten a jelen kiadványban foglalt információk felhasználásából ered. A DTTL és valamennyi tagvállalata önálló, egymástól elkülönülő jogi személy."

© 2022 Deloitte Magyarország

Készült a

Deloitte.

szakmai támogatásával

unicef

minden gyerekért

KLÍMAHŐSÖK

2

FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉS

Deloitte.

KLÍMAHŐSÖK

unicef | minden gyerekért

1. MIT JELENT A "FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉS"?

Az utóbbi években a *fenntarthatóság* fogalma a világunk csaknem minden területére begyűrűzött, melynek középpontjában többek között az emberiséget egyre sürgetőbb ökológia problémák megoldása, és a szociális jóllét elérése, megőrzése áll. A *"fenntartható fejlődés"* fogalma azonban már a 80-as években került a köztudatba az Egyesült Nemzetek Szervezetének (ENSZ) híres Brundtland jelentésén (1987) keresztül[1]. Ezalatt olyan fejlődési folyamatot értünk, amely

„kielégíti a jelen szükségleteit anélkül, hogy csökkentené a jövendő generációk képességét, hogy kielégítsék a saját szükségleteiket."[2]

Környezetvédelem tógában

Tudtad-e, hogy már a Római Birodalomban is volt "környezetvédelmi mozgalom"? Bár akkoriban még nem a biodiverzitás csökkenése vagy a felmelegedés, hanem inkább a hiányzó csatornarendszerek okoztak szennyezés és az ebből következő egészségügyi problémák miatt háborodtak fel az emberek.[3]

Környezetvédelem napjainkban

2015-ben az ENSZ 193 tagállama a szegénység felszámolását és a fenntartható jövő felépítését tűzi ki célul. A 193 ország által 17 fenntartható fejlődési cél (SDG-k) fogadott el, amelyekről a **Szervezetek és egyezmények modulban részletesen olvashattok.**

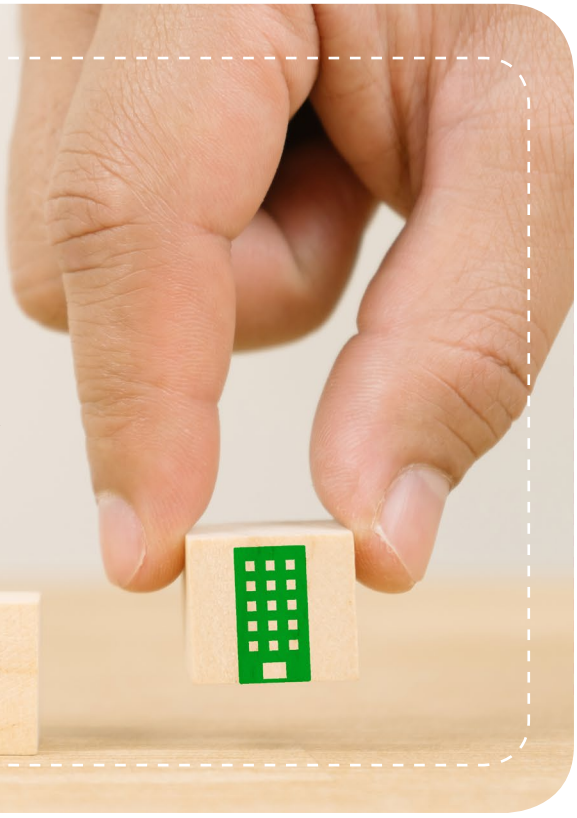

A FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉS LÉNYEGE, HOGY EGYSZERRE VESSZÜK FIGYELEMBE:

- a környezet igényeit,
- a társadalmi igényeket és
- a gazdasági fejlődés igényeit.

MIT JELENT EZ A GYAKORLATBAN?

Képzeljünk el egy közösséget, akinekalapvető tevékenysége a fa feldolgozás. A közösség ebből szerzi jövedelmét, azonban saját megélhetéséhez is szüksége van fára (fűtéshez például). Vegyük sorra tehát az ő példájukon keresztül a fenntartható fejlődés egymással szoros összefüggő három pillérét!

KÖRNYEZETI FENNTARTHATÓSÁG

Ha a közösség nem bánik megfelelően a környezeti forrásaival, azaz több fát vág ki, mint amennyi újra nőne, akkor az hosszú távon **nem fenntartható környezeti szempontból**. A közösségnek gondoskodnia kell arról, hogy elegendő mennyiségű facsemetét is ültessen, hogy a jövőben is tudja folytatni tevékenységét.

GAZDASÁGI FENNTARTHATÓSÁG

Ha ugyanebben a közösségben egy család több pénzt költ el egy hónapban, mint amennyi a bevételük származik a fatermelésből, akkor **pénzügyi szempontból az nem fenntartható**. Illetve arra is figyelniük kell, hogy megfelelően bánjanak a korlátozott mennyiségű erőforrásokkal (jelen esetünkben a fával), hiszen a közösség nemcsak eladásra termeli, hanem a megélhetésüket is biztosítja a fa mint nyersanyag.

TÁRSADALMI FENNTARTHATÓSÁG

A közösség vezetőinek megfelelően kell bánnia a közösség tagjaival is (ezt emberi erőforrásnak nevezzük). Igazságosan kell beosztaniuk a munkaidejüket, továbbá egységes és méltányos fizetést kell biztosítaniuk (jóllét). Ha ezek valamelyike nem teljesül, akkor az **társadalmi szempontból nem fenntartható**, hiszen a közösség tagjainak meg van a választása arra, hogy máshol folyatják életüket.

2. A FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉS PILLÉREINEK KAPCSOLATA

Ezeket sokszor három egyenlő területként, lábként kezelik, azonban a valóságban minden lábnak más szerep jut. Először is, a gazdaságot sem a természettől, sem a társadalomtól nem tudjuk szétválasztani. A gazdaság szabályait az ember találja ki, és működteti a természetes környezet forrásaiból. Ezért a gazdaság része a társadalomnak, és a környezetnek is. A gazdaság a környezet része, mert teljesen áthatja a természetes környezetet azáltal, hogy abból erőforrásokat vesz el, felhasználja a természetes élőhelyeket, és tevékenységeinek szennyezőanyag kibocsátásai mindenhová szétterülnek a bolygón[4].

TUDTAD, HOGY...

a mindennapi élelmiszereink kb.

75%-a

beporzó rovarokon múlik?

Egy friss kutatás alapján **a bruttó hazai termék (GDP) legalább 50%-a függ a biológiai sokféleség (biodiverzitás*) épségétől**. A gazdaság, és mi fogyasztók is ezért közvetlenül ki vagyunk téve a biodiverzitás csökkenés következményeinek, hiszen az építőipar, a mezőgazdaság, valamint az élelmiszer- és italgyártás azon iparágak, amelyek legjobban függenek az ökoszisztémák működésétől.

a környezetszennyezés évente

9 millió ember halálát okozza, amely azt jelenti, hogy minden hatodik halálesetért felelős a bolygón?

Az emberi egészség és jóllét a Föld egészségétől függ: tiszta levegőre, friss vízre, folyókra és olyan lakóhelyre van szükségük, melyek nem szennyezettek és mérgezettek különböző vegyi anyagokkal, kemikáliákkal.

* Mi az a biodiverzitás?

A biodiverzitás az élet sokféleségét jelenti, ami egy ökoszisztémában vagy az egész Földön a fajok számában mérhető. A biodiverzitás nemcsak a fajok sokféleségét, hanem a fajon belüli variabilitást és az élőlény együttesek változatosságát is jelenti.[5]

Nincs B bolygónk, így B tervünk sem!

A biológiai sokszínűség megőrzésén túl a hatékony és okos erőforrás-gazdálkodás is az a fenntartható fejlődés alappillérét képezi, amiről a következő részekben lesz szó.

4. ERŐFORRÁSGAZDÁLKODÁS – TE MÉG SZEMETELSZ?

A természet nem ismeri azt a fogalmat, hogy "hulladék", ezért a természetben nincs szemét vagy szemétlerakó.

Az energiát a Nap szolgáltatja, az egyik faj hulladéka a másik tápláléka, és amikor elpusztulnak, tápanyagaik visszatérnek a talajba – egy életkörben.

A fenntartható fejlődés egyik alapköve, hogy újra e modell szerint kell élnünk, azaz minél közelebb kell kerülnünk a természet körforgásához.

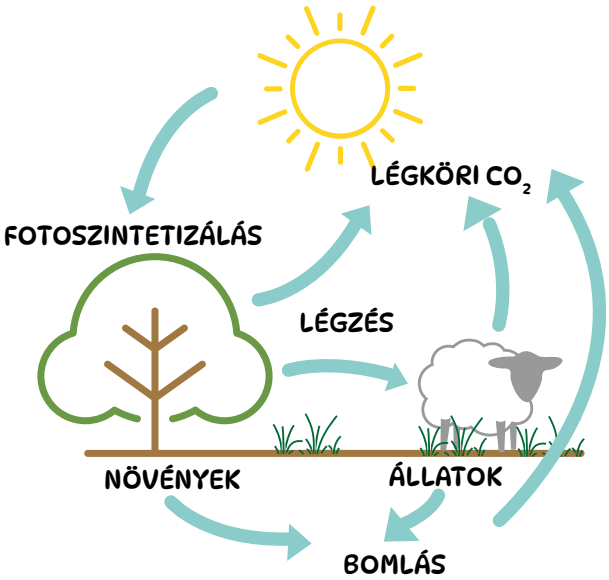

DE MI IS EGYÁLTALÁN AZ A "HULLADÉK" ÉS MIÉRT VÁLIK AZZÁ?

Jelenleg a termékek túlnyomó részének az életútja véges, azaz a használatuk után egyszerűen a kukába kerülnek és ezt követően a szemétlerakóba vagy a hulladékégetőbe. Ezt nevezzük lineáris gazdaságnak.

A linerális gazdasági modellben értékes anyagok vesznek kárba, azaz a föld erőforrásait használhatatlannak nyilvánítjuk, vagy égetés esetén kivonjuk teljesen a körforgásból. A fenntartható fejlődés viszont pont az ellenkezőjét követeli, azaz azt, hogy az anyagok a lehetőség szerinti legnagyobb mértékben kerüljenek újrahasznosításra vagy újrahasználatra.

JÁRTÁL MÁR EGY HULLADÉKLERAKÓBAN?

Az FKF (Budapesti Közművek) például szívesen látja vendégül a hulladékgazdálkodás iránt érdeklődőket egy csoportos látogatás keretében a Pusztazámori Regionális Hulladékkezelő Központban vagy a Fővárosi Hulladékhasznosító Műben.

JELENTKEZNI EZEN A LINKEN LEHET.[6]

5. MILYEN LENNE A VILÁG SZEMÉT NÉLKÜL?

Ismerd meg a körforgásos gazdasági modellt!

Magyarországon fejenként körülbelül 364 kg szemetet termelünk évente (2020-as adat), ami nemzetközi viszonylatban még kevésnek is számít (az átlag az EU-ban 505 kg)![7]

De lehet ezt máshogy is csinálni! Elsősorban próbáljunk meg kevesebb szemetet felhalmozni: kerüljük a felesleges csomagolásokat és az egyszer használatos tárgyakat! Másodsorban pedig, ha lehetőségünk van rá, vásároljunk használt vagy újrahasznosított termékeket. Így elkerüljük az új termékek gyártását, és ezzel a környezetszennyezést, a társadalmi következményeket (pl. munkavállalók kizsákmányolása) a nyersanyagok felesleges pazarlását és az energiafelhasználást!

A körforgásos gazdasági modellben minden nem megújuló anyag “zárt körben” kering.[8]

1. Környezetbarát terméktervezés (ökodizájn)

a körforgásosság első lépése, mely során az adott terméket úgy tervezik, alapanyagait úgy választják meg, hogy szem előtt tartják életciklusuk további szakaszait. Fontos része, hogy a terméket „élete” végén könnyen a darabjaira lehessen szedni, így javítható és újrahasználható legyen.

2. Gyártás

az újrahasznosításnak már a gyártás során is szerepet játszik: ha a termék gyártásánál nem elkerülhető az, hogy melléktermékek és selejtek keletkezzenek, akkor törekednek ezeknek az anyagoknak a hasznosítására vagy újrahasznosítására is.

3. Forgalmazás

a körforgásosságban természetesen nekünk fogyasztónknak is rendkívül nagy szerepünk van. Mindennapi döntéseink során figyelembe kell vennünk, hogy (amennyiben erre lehetőségünk van) tartós termékeket vásároljunk, megfelelően karbantartsuk, meghibásodása/sérülése esetén pedig meg is megjavíttassuk azt.

Hallottál már a “sharing economy”, azaz a „közösségi gazdaság” kifejezésről? Ez egy olyan szociális rendszer, amely közösségi hozzáférést tesz lehetővé többek között az árukhoz, szolgáltatásokhoz és egyéb forrásokhoz, anélkül, hogy ezeket meg kéne vásárolnunk. A 2000-es évek elején jelent meg új üzleti modellként, amely a kimerülő energiaforrások és a folyton növekvő népesség problémájára keresett megoldást.[9] Ilyen például a közösségi biciklihasználat rendszere Budapesten, vagy a carpooling. Továbbá létrejöttek olyan platformok, amelyeken keresztül megosztozhatsz a lakásodon rövid időre, a könyveiden vagy a ruhadarabjaidon. A trend egyértelműen az osztozás és a tulajdonról való lemondás felé hajlik! Te személyesen milyen termékeket vagy szolgáltatásokat ismersz, amit esetleg régen megvettél, de most már megosztozol vagy megosztoznál rajta másokkal?

4. Összegyűjtés

az újrahasznosításnak már a gyártás során is szerepet játszik: ha a termék gyártásánál nem elkerülhető az, hogy melléktermékek és selejtek keletkezzenek, akkor törekednek ezeknek az anyagoknak a hasznosítására vagy újrahasznosítására is.

5. Újragyártás

során terméket elemeire bontják, azokat felújítják vagy kicserélik, így lezárul a körforgásos folyamat. Az értéknövelő újrahasznosítás (**upcycling**) esetében az alapanyagból egy teljesen új, nagyobb értékű terméket hoznak létre, például PET-palackból pulóvert készítenek. Az értékcsökkentő újrahasznosítás (**downcycling**) esetében pedig a keletkező hulladékot végeredményben gyengébb minőségűként hasznosítják újra, például a jó minőségű, fehér papírból sárgásabb bevásárló szatyor lesz.

A körforgásos gazdaság egyre nagyobb teret hódít és egyre több nagyvállalat építi fenntarthatósági stratégiájába az erre a modellre való átállást. Ennek kézzelfogható, gazdasági okai is vannak[10]:

- **HATÉKONYABB GAZDASÁGI MŰKÖDÉS:** Az újradefiniált termelés hatékonyabb erőforrás-felhasználást eredményez, azaz kevesebb nyersanyagból több termék tud elkészülni.
- **NYERSANYAGHIÁNY MEGSZŰNÉSE:** egyes erőforrások (például lignit) csak véges mennyiségben áll az emberiség rendelkezésére, viszont az újrafelhasználással a nyersanyaghiány nem állhat a gazdasági növekedést útjába.
- **MUNKAERŐIGÉNYEK NÖVEKEDÉSE:** a körforgásos gazdaság megvalósításához új üzleti modellek szükségesek és a vállalatoknak új logisztikai szolgáltatásokat kell bevezetniük (javítás, karbantartás, visszavásárlás stb.). Ennek következtében új (napjainkban még talán nem is létező) munkahelyek jönnek létre!
- **KUTATÁS-FEJLESZTÉS, INNOVÁCIÓ ÖSZTÖNZŐ:** az új működési modellek új technológiai megoldásokat kívánnak, melyeket folyamatosan optimalizálni és fejleszteni kell.

6. ÖTLETEK AZ EGYÉNI FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉSRE

A boldogságot a fogyasztás, a kényelem és önmagam megvalósításának előtérbe helyezése helyett a megelégedésben, a szeretetben és az igazságosságban keressük. Gondolatébresztőnek ehhez nézd meg az Életigenlő programot!

Próbáljuk **megjavítani, megvarrni, megjavíttatatni elromlott termékeinket**, telefonjainkat, ne cseréljük le őket gyakran! Már nagyobb városokban, pl. Budapesten találunk közösségi szervízeket, klubokat,Ti is csinálhattok ilyent. Sok közösségi médiában vannak javítást, javíttatást segítő csoportok. Keress rá a böngészőben és máris kapsz pár hasznos javaslatot és keress rá az "upcycling" kifejezésre is, például itt!

Közlekedjünk tudatosan – lehetőség szerint gyalog, biciklivel vagy tömegközlekedéssel!

Csökkentsük a hulladéktermelést és szelektáljunk! Szervezzünk bohapiacokat, közösségi garázsvásárokat, csere-bere börzéket! Csatlakozzunk a helyi „zero waste' csoporthoz a kedvenc közösségi médiánkon, és itt szabaduljunk meg megunt cuccainktól, de dobjuk őket ki! Itt találsz egy megfelelő útmutatót.

Gyakorolj nyomást a döntéshozóinkra! Tájékozódj, hogy milyen kezdeményezések érhetők el számodra, vagy önkénteskedj egy helyi szervezetnél.

Gondold át a fogyasztási szokásaidat – mielőtt például megvennél egy műanyagba csomagolt terméket, egy elektromos eszközt, amire nincs is tényleg szükséged gondolj bele, hogy mennyi erőforrást használtak fel az előállításához és hogy mennyi károsanyagkibocsátással járt az előállítása! Ennek fényében hozd meg a döntést a vásárlásról, illetve lehetőség szerint válassz használt, javított vagy újrahasznosított alternatívákat!

Források:

1. https://www.ksh.hu/statszemle_archive/2013/2013_08-09/2013_08-09_797.pdf
2. https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=LEGISSUM:sustainable_development
3. https://www.britannica.com/topic/environmentalism/History-of-the-environmental-movement
4. A Fenntartható fejlődés, Gyulai Iván, Ökológiai Intézet a Fenntartható Fejlődésért Alapítvány, 2012
5. https://www.wastedive.com/news/world-bank-global-waste-generation-2050/533031/
6. https://www.fkf.hu/letesitmeny-latogatas
7. https://bbj.hu/economy/environment/pollution/waste-generation-among-lowest-in-eu
8. https://hosz.org/korforgas/mi-az-a-korforgasos-gazdasag-diohejban
9. http://konyvtartudomany.elte.hu/KONYVTAR/dolgozatok/2015a2/sharingeconomy.html
10. https://kenniskaarten.hetgroenebrein.nl/en/knowledge-map-circular-economy/ce-economic-advantages/
11. Képek forrása: freepik.com
12. Ikonok forrása: thenounproject.com

A Deloitte név egy vagy több Deloitte Touche Tohmatsu Limited („DTTL") társaságra, a tagvállalatok globális hálózatára és azok kapcsolt vállalkozásaira utal (együttesen: a „Deloitte szervezet"). A DTTL (vagy „Deloitte Global") és valamennyi tag- és kapcsolt vállalata önálló, egymástól elkülönülő jogi személy, melyek harmadik felek irányába egymás nevében nem vállalnak kötelezettségeket. A DTTL, valamint annak tag- és kapcsolt vállalatai kizárólag saját tetteikért és mulasztásaikért felelnek. A DTTL ügyfelek számára nem nyújt szolgáltatásokat. További információ a deloitte.hu/magunkról webhelyen olvasható.

A Deloitte a Fortune Global 500® cégek közel 90%-a és több ezer magáncég számára nyújt iparágvezető könyvvizsgálati és bizonyossági, adózási és jogi, vezetői, pénzügyi és kockázatkezelési tanácsadói szolgáltatásokat. Szakembereink mérhető és tartós eredményeket nyújtanak, amelyek hozzájárulnak a tőkepiacokba vetett bizalom megerősítéséhez, lehetővé teszik ügyfeleink számára az átalakulást és a gyarapodást, és utat mutatnak egy erősebb gazdaság, egy igazságosabb társadalom és egy fenntartható világ felé. A Deloitte több mint 175 éves múltra tekint vissza, jelenleg több mint 150 ország területén tevékenykedik. Ha többet szeretne tudni arról, hogy a Deloitte mintegy 345.000 szakembere hogyan teremt maradandó értéket, látogasson el a http://www.deloitte.com webhelyre!

„Jelen kiadvány kizárólag általános jellegű szakmai tájékoztatást tartalmaz, és nem minősül sem a Deloitte Touche Tohmatsu Limited („DTTL"), sem pedig tag- és kapcsolt vállalatainak hálózata (együttesen: a „Deloitte szervezet") által nyújtott tanácsadási vagy egyéb szolgáltatásnak. Javasoljuk, hogy a szervezetük pénzügyeit vagy üzletvitelét, illetve saját pénzügyeit befolyásoló bármely döntés meghozatala vagy ilyen jellegű lépés megtétele előtt kérjenek/kérjen, kifejezetten a szervezetükre/az Ön igényeire szabott, egyedi, szakmai tanácsadást. Az üzenetben foglalt információ pontosságával vagy teljességével kapcsolatban semmilyen jognyilatkozatot nem teszünk, szavatosságot nem vállalunk, kifejezett vagy hallgatólagos vállalást nem teszünk. Sem a DTTL, sem pedig tagvállalatai, kapcsolt vállalatai, alkalmazottai vagy megbízottai nem vállalnak felelősséget semminemű olyan kárért vagy veszteségért, mely közvetlenül vagy közvetetten a jelen kiadványban foglalt információk felhasználásából ered. A DTTL és valamennyi tagvállalata önálló, egymástól elkülönülő jogi személy."

© 2022 Deloitte Magyarország

Készült a

Deloitte.

szakmai támogatásával

unicef

minden gyerekért

KLÍMAHŐSÖK

3

ÉTKEZÉS ÉS FENNTARTHATÓSÁG

Deloitte.

KLÍMAHŐSÖK

unicef | minden gyerekért

1. ÉRDEKES STATISZTIKÁK[1]

1167

egy rendszeresen húst fogyasztó ember átlagosan **ennyi állatot fogyaszt el** élete során.

Évente

1,6 milliárd tonna

élelmiszer **megy veszendőbe** világszerte *(a teljes termelés **egyharmada**)*[2].

Az élelmiszeripar a világ energiafogyasztásának

30%-át

használja fel *(amely az **üvegházhatású gázok** kibocsátásának **22%-áért** felelős)*.

17 millió hordónyi

olaj szükséges az amerikaiak által **egy év alatt felhasznált műanyag vizes palackok előállításához,** míg Európában a műanyag termékek **40%-át** a csomagolások teszik ki[3].

Az európaiak fogyasztása által okozott környezeti hatások

20–30%-a

élelmiszerekkel kapcsolatos *(különösen a hús- és tejtermékek).*

2018-ban egy átlagos magyar háztartás kiadásainak

17,8%-át

tette ki az élelmiszerek költsége, míg az európai átlag **12,1%** volt[3].

2. ÉLELMISZERIPARI ÖSSZEFÜGGÉSEK & AZ ÉTKEZÉSHEZ KAPCSOLÓDÓ KÖRNYEZETI HATÁSOK[4]

Sokszor bele sem gondolunk, hogy milyen komplex háttérfolyamatok mennek végbe ahhoz, hogy az asztalunkra étel kerüljön. Az ételek megtermeléséhez szükséges erőforrásokon kívül fontos figyelembe venni a szállításhoz és tároláshoz szükséges folyamatokat is. Ezen túl akkor mondható igazán fenntarthatónak az élelmiszer, amit fogyasztunk, ha jól bánnak azokkal az emberekkel, akik megtermesztik őket és az állatokkal, amelyek az értéklánc részét képezik.

Nézzük, hogy (többek között) **milyen erőforrások** szükségesek ahhoz, hogy nap mint nap étel kerüljön az asztalunkra:

ÉTELEK MEGTERMELÉSE

- Áram & üzemanyag
- Víz
- Napfény
- Emberi erőforrások
- Gépi munka
- Természetes és vegyi alapanyagok

SZÁLLÍTÁS

- Csomagoló-anyagok
- Üzemanyag
- Hűtéshez áram
- Gépek & logisztika
- Gazdasági & jogi kapcsolatok

TOVÁBBI FAKTOROK

- Fair fizetések
- Környezeti hatások (pl. biodiverzitás, talaj)

Állati eredetű termékek esetén:

- Állati jóllét és etetés
- Állati eredetű kibocsátások (pl. trágya)

Ha szeretnéd magad jobban beleásni az élelmiszerek valódi környezeti és társadalmi ára mögött rejlő folyamatokba és hatásokba, a **True Price** nevű szervezet honlapja (angol nyelvű) kiváló betekintést nyújt az élelmiszerek árának meghatározásakor figyelembe vett / nem figyelembe vett tényezőkbe.

Hasznos lehet tudni, hogy egyes alapélelmiszerek megtermeléséhez kilogrammonként kb. mekkora az eredményezett CO_2 kibocsátás, illetve vízfelhasználás[5]:

	Zöldségek	Gyümölcsök	Tej	Gabonafélék	Tojás	Csirkehús	Magvak	Marhahús
CO_2	*0,5 kg CO_2eq /kg*	*0,5 kg CO_2eq /kg*	*1,4 kg CO_2eq /kg*	*0,5 kg CO_2eq /kg*	*3,4 kg CO_2eq /kg*	*4,1 kg CO_2eq /kg*	*0,4 kg CO_2eq /kg*	*28,7 kg CO_2eq /kg*
Víz	320 l/kg	960 l/kg	1 020 l/kg	1 640 l/kg	3 270 l/kg	4 325 l/kg	9 063 l/kg	15 415 l/kg

Érdekes látni, hogy sok esetben előfordul, hogy egy ételnek bár relatíve alacsony a kapcsolódó CO_2 kibocsátása, a kapcsolódó vízfelhasználása viszont magas (pl. magvak) vagy fordítva: nem igényel túlságosan sok vizet, viszont a kapcsolódó CO_2 kibocsátása magas (pl. tej). Illetve érdekes megfigyelni, hogy a hústermékeken belül is mekkora különbség van a fehér és vörös húsok lábnyomai között. A nyíl a vízfelhasználás szerinti növekvő sorrendet mutatja.

GONDOLATÉBRESZTŐ

Érdekes belegondolni, hogy a szabályozásoknak, előírásoknak milyen hatása van az élelmiszer értéklánc fenntarthatóságára. Törvényhozóinknak a kezében vannak eszközök, amelyekkel meghatározhatják többek között a növénytermesztésnél használható kemikáliák mennyiségét, a biodiverzitás megőrzésére, talaj pihentetésére vonatkozó előírásokat, az állatjóléti előírásokat, valamint az élelmiszeripari munkások munkakörülményeire és bérezésére vonatkozó szabályokat.

Ezeknek az előírásoknak azonban komplex gazdasági hatásaik is lehetnek, ezért fontos az átgondolt cselekvés.

3. ÉTEL VÁSÁRLÁS ÉS FOGYASZTÁS

Lehet, hogy nem is gondolnánk, hogy mennyi módon tudjuk csökkenteni az ételeink megvásárlásával és fogyasztásával kapcsolatos negatív környezeti hatásokat. Összegyűjtöttünk pár tippet, amelyeknek a segítségével környezettudatosabb ételfogyasztóvá válhatunk!

HELYI TERMÉKEK

Mint ahogy a 2. témakörnél is láttuk, az élelmiszerfogyasztáshoz kapcsolódó jelentős környezeti hatással jár az ételeknek a szállítása (csomagolóanyagok, üzemanyag, hűtés, logisztika, stb.). Ennek érdekében fontos arra törekedni, hogy többnyire **helyi termékeket** vásároljunk – általánosságban, hozzánk minél közelebb lett megtermelve az étel, annál jobb. Ilyen termékek lelőhelyei lehetnek többek között a helyi piacok. Ahogy azt a következő részben részletesebben is bemutatjuk, nagyon fontos figyelnünk a húsfogyasztásunk mennyiségére, tekintve a húsételek környezeti hatásait.

SZEZONÁLIS TERMÉKEK

A helyi termékek vásárlását sok esetben az teszi lehetővé, ha **szezonális termékeket** vásárolunk – olyan gyümölcsöket és zöldségeket, amelyeknek épp abban az időszakban a közelünkben teremnek: pl. epret kora nyáron, almát és körtét kora ősszel, szőlőt elsősorban ősszel. Persze ez nem mindig könnyű, viszont annál pénztárcabarátabb. Az interneten számos idénynövény adatbázis elérhető, amelyekből megtudhatjuk, hogy mely zöldségeknek és gyümölcsöknek mikor van szezonja. Amennyiben lehetőségünk van rá, érdemes BIO élelmiszereket vásárolni, a környezetbe jutó kemikáliák mérséklése érdekében.

VÁSÁRLÁS

Igyekezz minimális mértékű élelmiszert kidobni. Ehhez segít, ha mindig annyit vásárolsz, amennyit tudod, hogy megeszel (vagy sokáig eláll). Ne vegyél olyan élelmiszert, amiből már van otthon egy nyitott zacskóval! Tervezd meg, hogy a következő napban mit fogsz enni, írj egy listát és azokat az ételeket vedd meg. Érdemes vásárlás előtt enni valamit, hogy az ember ne éhesen menjen a boltba, és ne vásároljon felesleges dolgokat, amelyek később megromlanak és kidobásra kerülnek majd. Ha olyasmit vásárolsz, amit aznap megeszel, **válaszd a legkorábbi lejáratú terméket, hogy megmentsd a kidobástól.**

FOGYASZTÁS HÁZON BELÜL ÉS KÍVÜL

Ha főzöl, próbálj **akkora adagokat főzni** amit te / a családod **meg is esztek**. Főzés előtt nézd meg, hogy mid van otthon, és próbáld meg **hasznosítani a maradékokat**! Igyekezz csak akkor kinyitni a csomagokat, ha hamarosan meg is eszed az ételt. Ha étteremben eszel, ha otthon – igyál csapvizet, ha a víz minősége megengedi – így minimalizálva a műanyag üvegekből keletkező hulladékot.Ha elvitelre veszel ételt étteremből vagy büféből, stb. próbáld meg a **saját dobozodat vinni**, hogy abba tegyék az ételt. Érdekes kezdeményezés kifejezetten az éttermekről való elviteles dobozokra koncentráló Rakun dobozökösség.* Egy másik hasznos applikáció a Munch,* amelynek segítségével diszkont áron elviheted és megmentheted az ételeket, amelyeket az éttermek / boltok aznap kidobnának.

TÁROLÁS

A gyümölcsöket/ zöldségeket egészben tárold – feldarabolva gyorsabban megromlanak. Ha más gyümölcsöket banánok mellé raksz, hamarabb megérnek. A műanyag és alumínium fóliák helyett **csomagolj dobozokba** (akár üveg, vagy fém dobozokba), vagy méhviaszos csomagolóba. Pakolj úgy a hűtőbe / polcra, hogy jobban **szem előtt legyenek a hamarosan lejáró termékek**. Pakoláskor vedd figyelembe, hogy a hűtőnek a tetején, a polcnak pedig az elején van a legmelegebb, a hűtőnek az alján, a polcnak pedig a hátulján a leghidegebb.

CSOMAGOLÁS

A műanyag zacskók és **csomagolóanyagok káros hatással vannak a környezetünkre**. Bár a papír csomagolóanyag jóval kevesebb idő alatt lebomlik és így kevésbé káros, mint a műanyag, a legjobb arra törekedni, hogy mindkettő anyag használatát csökkentsük. Hatékony megoldás lehet, ha **saját zacskókat viszünk a boltba** (akár külön kicsi zacskókat a kenyérnek, zöldségeknek), csomagolás mentes boltokban vásárolunk (pl. ligeti boltok) és azokat az ételeket, amelyek elállnak, nagyobb kiszerelésben vesszük, nem pedig több kis zacskóban.

** A kezdeményezések, alkalmazások felsorolása a teljesség igénye nélkül történt –számos más érdekes kezdeményezés is indul a témában, amelyeknek érdemes utánanézni*

TUDTAD-E?

Több különböző faktortól függően egy műanyag zacskónak eltarthat kb. 20-tól akár 500 évig is, hogy lebomoljon. Sok esetben a műanyagzacskók többféle műanyag összetevőből állnak, ezzel nehezítve az újrahasznosításukat.

A Fenntartható étkezésre vonatkozóan további érdekes tippeket találhattok (többek között) a **Magyar Nemzeti Bank honlapján.**

„ZÖLDRE MOSÁS" RIADÓ?

Általánosságban a **BIO ételek** környezetbarátabbak – mindennek ellenére ne higgyük, hogy „tökéletesek": a BIO ételek ugyanúgy tartalmazhatnak sok cukrot, vagy lehet magas CO_2 lábnyomuk, ha messziről lettek importálva (pl. mangó télen).

Ne higgy mindennek amire rá van írva, hogy **„egészséges" vagy „természetes"** – nézd meg a dolgok összetevőit. Általában minél kevesebb összetevő van egy ételben, annál jobb.

Vegán ételekben is lehet pálma olaj (amelynek termeléséért őserdőket irtanak), vagy más, hasonlóan súlyos környezeti hatású összetevő.

4. ÉTKEZÉSI SZOKÁSOK & EGÉSZSÉG

Az étkezési szokásai mindenkinek egyéni preferenciákon és személyes szempontokon alapulnak. Van azonban pár általános tipp, amely segíthet a fenntarthatóbb étkezésben.

> **Nem kell mindennek egyszerre történnie. *Kezdd azzal, ami megvalósíthatónak tűnik,* onnan indulj el.**

Egy jó kezdési tipp, hogy ***„ne egyél olyasmiket, amire a nagymamád azt mondaná, hogy ez nem étel”***.

Pl. minimalizáljuk a készen vett, mikrós ételeket vagy a csomagolt chipseket. Ez segít az egészségünkre, környezetünkre (és gyakran a pénztárcánkra) gyakorolt hatásokon.

Sokszor hallhatjuk, hogy a hús és egyéb állati eredetű termékek fogyasztása nem környezetbarát. Ennek (többek között) az egyik oka, ahogy azt a 2. fejezetben lévő ábrán is láthattuk, hogy **az állati eredetű termékeknek kifejezetten magasak a víz-és CO_2 lábnyomaik**. Ezt a témakört vizsgáljuk meg egy kicsit alaposabban! Miért van az, hogy az intenzív hús-és tejtermelés globális elterjedése pusztító hatással van a környezetre és a társadalomra?

Mi is a gond a húsevéssel?

Állatjóllét: Nagyüzemekben tenyésztett állatoknak gyakran nagyon rosszak az életkörülményeik- összezárva, beltéren élnek, és mivel az a fontos, hogy minél hamarabb minél nagyobbra nőjenek / több tojást rakjanak / több tejet termeljenek ezért sok koncentrált tápot, valamint esetenként gyógyszereket, antibiotikumot kapnak. Az olcsó hús szinte kivétel nélkül nagyipari üzemekből származik.

Egészség: Sok esetben még egészségesebb is a kevesebb hús fogyasztása. Az antibiotikumok túlzott és rendszeres használata az álletenysztésben, a vörös húsok túlzott fogyasztása, az állományjavítók, adalékanyagok mind-mind egészségügyi kockázatot jelentenek. A meggondoltabb étkezéshez ihletet és tippeket kaphatsz a Magyar Természetvédők Szövetsége Húsmentes nap kampányában. Illetve további érdekes információkat találsz a Húsatlaszban.

Kibocsátások és vízfelhasználás: Az állattenyésztés (elsősorban marhatenyésztés) hatalmas ÜHG-kibocsátással jár – ide értve az állatoknak adott tápok megtermeléséhez szükséges erőforrások megtermelését is.Emellett a legelők fenntartása és a takarmánytermelés (például szójatermesztés) erdőirtást és az élőhelyek csökkenését eredményezi, emellett rengeteg természeti erőforrást emészt fel.További érdekes tényező, hogy a vörös húsok környezeti lábnyoma jelentősen nagyobb, mint a fehér húsoké – ez többek között a tehenek kérődzése során termelődő metánnak is köszönhető. A vörös húsok fogyasztására tehát érdemes kifejezett figyelmet fordítani.

Gazdasági hatások, kistermelők: Az ipari hústermelés a gazdaságokat gyárakká változtatja és károsítja a vidéki létformát - a kistermelők egyre növekvő árnyomástól szenvednek, hiszen a tömegtermelés az állatokat szupermarketekben kapható olcsó tömegcikké változtatta.

Ami viszont jó hír...

Fokozatosság: Már azzal is nagy hatást lehet elérni, ha az ember nem lesz teljesen vegetáriánus, de csökkenti a húsfogyasztását (pl. húsmentes hétfő). Az is segít, hogyha az állati eredetű termékeket, amiket megeszünk, állatjóléti szempontokból megbízható forrásokból szerezzük be

Megtakarítások: gyakran pénztárcabarátabb húsmentesen étkezni

Kiváló alternatívák elérhetősége: Alternatív protein forrást kínálnak a hüvelyesek és magvak, elérhetőek gazdag ízvilágú, tápláló, egészséges és finom húsmentes receptek A Felelős Gasztrohős honlapján például sok érdekes recepttel találkozhattok.

5. TIPPEK, KIHÍVÁSOK

Hívd ki a barátaidat az alábbi fenntarthatósági kihívások teljesítésére!!

2 hétig próbáljatok meg műanyag zacskómentesen vásárolni!
(ide értve a zöldségek, kenyerek zacskóit is!)

Egy hónapig minden héten tartsatok 2 napot, amikor nem esztek húst!

Nézd át otthon a hűtőtöket / polcaitokat és főzz valamit azokból az ételekből, amik hamarosan megromlanának!

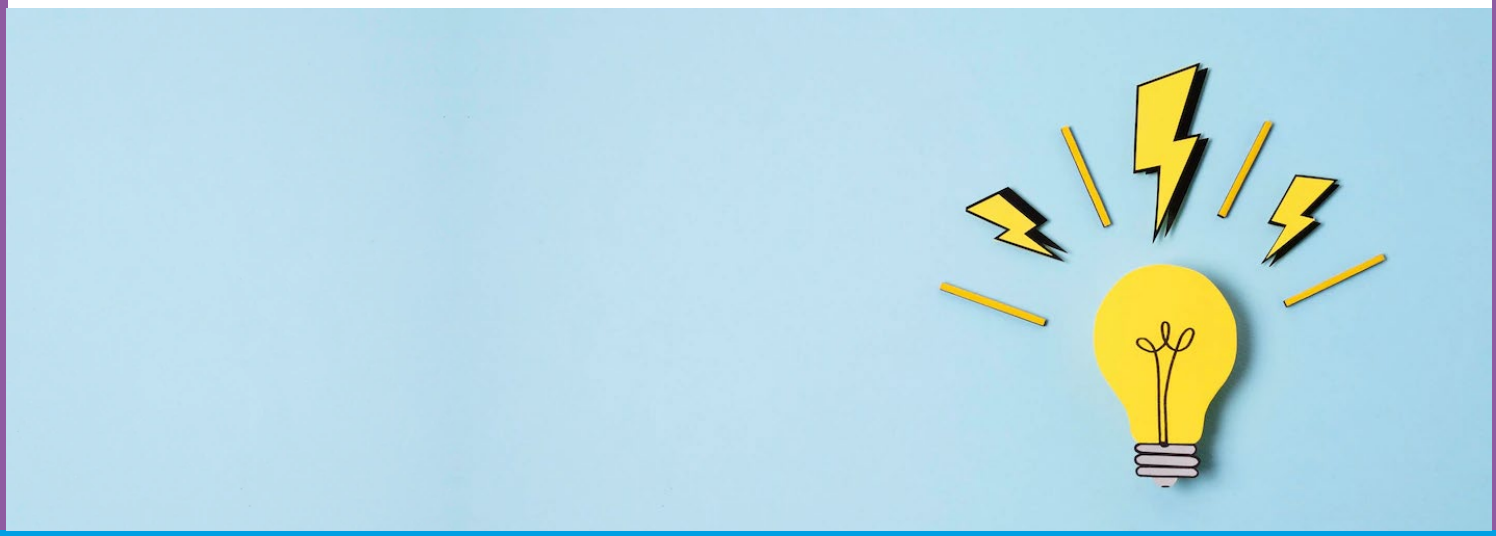

Források:

1. Marieke Eyskoot, 2021: This is a Good Guide Revised Edition
2. Food and Agriculture Organization (FAO), 2022: **Sustainability Pathways: Food loss and waste (fao.org)**
3. Eurostat **How much are households spending on food? - Products Eurostat News - Eurostat (europa.eu)**
4. Magyar Nemzeti Bank, 2022: **Étkezés (mnb.hu)**; **Műanyagok a mindennapokban – a zacskón túl (mnb.hu)**
5. Water Footprint Network: Clune S, Crossin, E. Verghese, K (2017): Systematic review of greenhouse gas emissions for different fresh food categories
6. Képek forrása: freepik.com
7. Ikonok forrása: thenounproject.com

A Deloitte név egy vagy több Deloitte Touche Tohmatsu Limited („DTTL") társaságra, a tagvállalatok globális hálózatára és azok kapcsolt vállalkozásaira utal (együttesen: a „Deloitte szervezet"). A DTTL (vagy „Deloitte Global") és valamennyi tag- és kapcsolt vállalata önálló, egymástól elkülönülő jogi személy, melyek harmadik felek irányába egymás nevében nem vállalnak kötelezettségeket. A DTTL, valamint annak tag- és kapcsolt vállalatai kizárólag saját tetteikért és mulasztásaikért felelnek. A DTTL ügyfelek számára nem nyújt szolgáltatásokat. További információ a deloitte.hu/magunkról webhelyen olvasható.

A Deloitte a Fortune Global 500® cégek közel 90%-a és több ezer magáncég számára nyújt iparágvezető könyvvizsgálati és bizonyossági, adózási és jogi, vezetői, pénzügyi és kockázatkezelési tanácsadói szolgáltatásokat. Szakembereink mérhető és tartós eredményeket nyújtanak, amelyek hozzájárulnak a tőkepiacokba vetett bizalom megerősítéséhez, lehetővé teszik ügyfeleink számára az átalakulást és a gyarapodást, és utat mutatnak egy erősebb gazdaság, egy igazságosabb társadalom és egy fenntartható világ felé. A Deloitte több mint 175 éves múltra tekint vissza, jelenleg több mint 150 ország területén tevékenykedik. Ha többet szeretne tudni arról, hogy a Deloitte mintegy 345.000 szakembere hogyan teremt maradandó értéket, látogasson el a http://www.deloitte.com webhelyre!

„Jelen kiadvány kizárólag általános jellegű szakmai tájékoztatást tartalmaz, és nem minősül sem a Deloitte Touche Tohmatsu Limited („DTTL"), sem pedig tag- és kapcsolt vállalatainak hálózata (együttesen: a „Deloitte szervezet") által nyújtott tanácsadási vagy egyéb szolgáltatásnak. Javasoljuk, hogy a szervezetük pénzügyeit vagy üzletvitelét, illetve saját pénzügyeit befolyásoló bármely döntés meghozatala vagy ilyen jellegű lépés megtétele előtt kérjenek/kérjen, kifejezetten a szervezetükre/az Ön igényeire szabott, egyedi, szakmai tanácsadást. Az üzenetben foglalt információ pontosságával vagy teljességével kapcsolatban semmilyen jognyilatkozatot nem teszünk, szavatosságot nem vállalunk, kifejezett vagy hallgatólagos vállalást nem teszünk. Sem a DTTL, sem pedig tagvállalatai, kapcsolt vállalatai, alkalmazottai vagy megbízottai nem vállalnak felelősséget semminemű olyan kárért vagy veszteségért, mely közvetlenül vagy közvetetten a jelen kiadványban foglalt információk felhasználásából ered. A DTTL és valamennyi tagvállalata önálló, egymástól elkülönülő jogi személy."

© 2022 Deloitte Magyarország

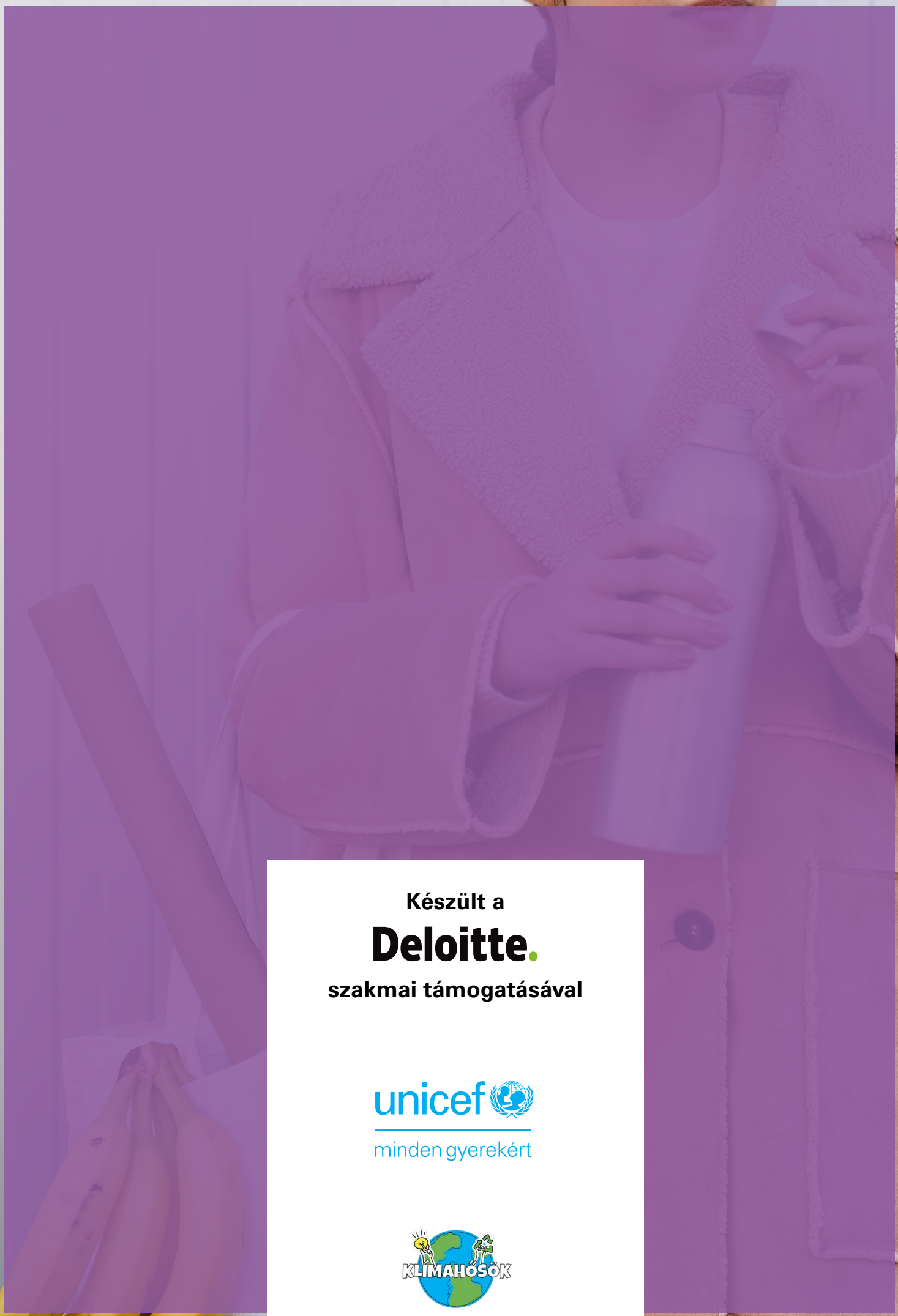

Készült a

Deloitte.

szakmai támogatásával

unicef

minden gyerekért

KLÍMAHŐSÖK

4

OTTHON ÉS MUNKA

Deloitte.

KLÍMAHŐSÖK

unicef | minden gyerekért

1. ÉRDEKES STATISZTIKÁK

A világ energiafogyasztása energiafogyasztása **2020-ról 2050-ig** várhatóan

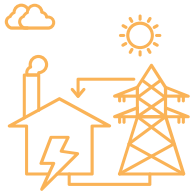

50%-kal

növekszik. Ez annyit tesz ki, mintha **a világ fogyasztásához mégegyszer hozzáadnánk Kína fogyasztását.**[1]

Évente

88 ezer

négyzetkilométernyi természetes erdőterület tűnik el a Föld színéről. Ez annyi, mintha hetente egy London városnyi erdőterület tűnne el, vagy 2 másodpercenként egy focipályányi.[2]

A **papírtáska lebomlási ideje kb. 1 hónap**, míg egy műanyag palack lebomlása várhatóan akár

több száz

évig tarthat.[3]

Az autók száma globálisan kb. 20 év alatt 2040-re várhatóan megduplázódik, elérve a

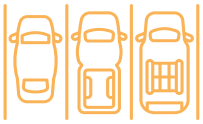

2 milliárd

darabot. Az a növekedés annak ellenére következhet be, hogy **autóink az idő túlnyomó részében állnak.**

2. OTTHONUNK ÉS MUNKAHELYÜNK – ELSŐDLEGES ÉLETTÉR, ELSŐDLEGES HATÁSOK

Az otthonunk és a munkahelyünk az életünk két legfőbb helyszíne, az itt végzett tevékenységeink szinte az egész életünket kiteszik. Közben persze töltünk időt barátokkal, színházban vagy iskolában, de legtöbbször ekkor is fedett helyen járunk. Minden energiába kerül, a központi fűtés, a zuhanyzás, a főzés, a takarítás, a vásárlás, az utazás, a kisállat tartás. Mindeközben egész nap gépeket használunk, vizet fogyasztunk, hulladékot termelünk, és folyamatosan hatással vagyunk a környezetünkre. Mindez azonban rengeteg lehetőséget is jelent arra, hogy pozitív változást gyakoroljunk a minket körülvevő világra![5]

Otthonunk és munkahelyünk rengeteg jellemzője befolyásolja azt, hogy mennyire környezettudatos az életterünk[6]:

Hőszigetelés
Tető, padló, falak anyaga, minősége

Fűtés
Fűtési rendszer, energiahordozó típusa, fűtés gyakorisága

Vízfogyasztás
Elhasznált mennyiség, víz hőmérséklete, vízmelegítő típusa

Világítás
Izzó típusa, izzók száma, használati idő

Gépek
Elektromos gépek száma, fogyasztása

Berendezés
Bútorok alapanyaga, cseréjének gyakorisága

Hulladékgyűjtés
Újrahasználat, újrahasznosítás, szemétlerakás

Vízmelegítésre használt hő napenergiából[7]

A napkollektor napenergiából állít elő a víz melegítésére használható hőt, fenntarthatóbb alternatívát kínálva a fosszilis energiahordozókra.

- a nyári félévben közel 100% fedezhető
- a téli félévben kb. 30-40% fedezhető

Egy lakos átlagosan napi 50-60l melegvizet használ el, ez 1-1,5 m^2 napkollektorral állítható elő.

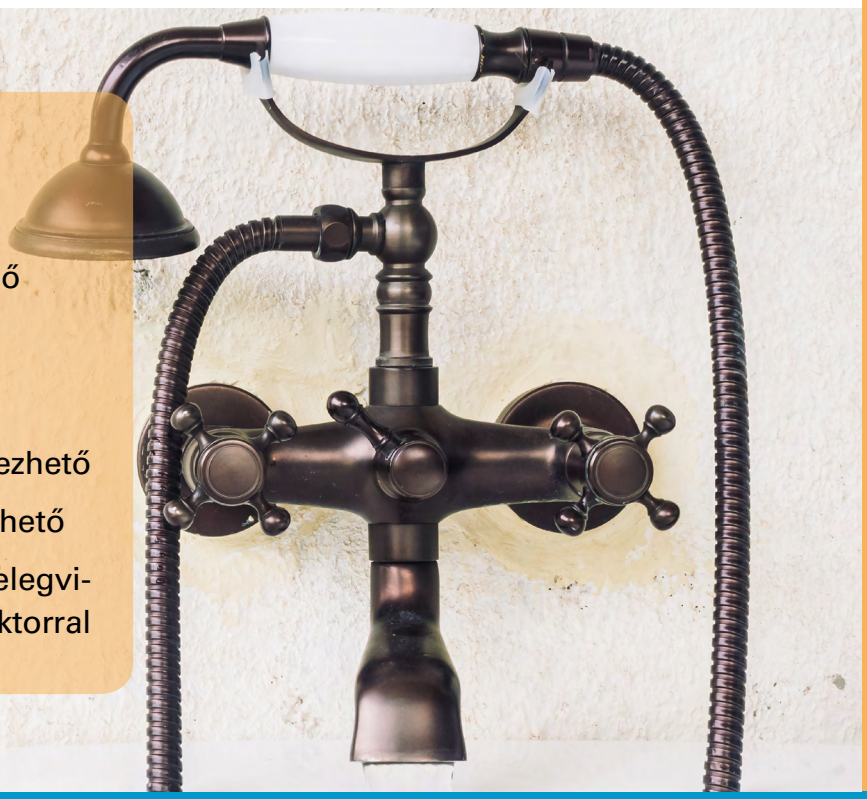

TUDTAD-E, MENNYIT JELENT 1 KWh ENERGIA?

Annyi, mint…

- **1 óra légkondicionálás**
- **1,8 óra plazmatévé-nézés**
- **8 óra hagyományos tévénézés**
- **10 óra számítógép használat LCD monitorral**
- **33 óra laptophasználat**

Megtermelhető 4 órányi tekeréssel egy áramtermelő biciklin.

További tippeket az energiatudatos háztartáshoz a **Magyar Természetvédők honlapján** találtok.

„Vásároljunk energiatakarékos izzót!" – Rendben, de hogyan?
Íme néhány információ a tudatos döntéshez[9]

	Hagyományos izzó	Halogén izzó	Kompakt fénycső	LED fényforrás
Élettartam	1 000 óra	2 000 óra	10 000 óra	20 000 – 50 000 óra
Hol érdemes használni	Gyakori ki-be kapcsolás	Rövid ideig tartó világítás	Ritka ki-be kapcsolás & hosszabb ideig tartó világítás	Bárhol
Hasznos energia aránya a kárba veszett energiához képest				

GONDOLATÉBRESZTŐ

A 2016-ban életbe lépett Párizsi Klímaegyezményben 196 ország megállapodott abban, hogy a földi átlaghőmérséklet nem emelkedhet 2°C-nál nagyobb mértékben az iparosodás előtti szinthez képest.10 De ha folytatjuk jelenlegi viselkedésünket, a kutatók szerint 50-60 év múlva 2,6°C-kal vagy akár 4°C-kal is melegebb lehet a Földön.[11] Ideje, hogy egyéni fogyasztóként is a tettek mezejére lépjünk, hiszen a háztartások is fontos szereplői a fenntarthatóságnak. Ne feledd, sok kicsi sokra megy!

A Párizsi Klímaegyezményről lényegre törő és közérthető formában itt tájékozódhatsz:
The Paris Agreement | UNFCCC

3. HÁZIKEDVENCEINK ÉS AZ ÖKOMANCSNYOM[12]

Otthonunk és szokásaink zöldebbé tételében nem csupán saját magunkra, de házikedvenceinkre is gondolhatunk, akik ugyancsak nagy lábon tudnak élni – már ami az ökológiai lábnyomot, pontosabban mancsnyomot illeti. Ezért pedig gazdiként mi vagyunk a felelősek!

Az ökolábnyom – *az eltartásunkhoz szükséges termelőképes földterület mennyisége* – háziállatokra is értelmezhető.

- **nagytestű kutya – 1,1 hektár**
- **macska – 0,15 hektár**
- **hörcsög – 0,014 hektár**
- **papagáj – 0,007 hektár**
- **aranyhal – 0,00034 hektár**

AZ ÖKOMANCSNYOMOT MEGHATÁROZÓ TÉNYEZŐK

- ELEDEL ÉS CSOMAGOLÁS
- ÜRÜLÉK-KEZELÉS
- ALOM
- FEKHELY / LAKHELY
- ESZKÖZÖK, JÁTÉKOK
- „WELLNESS” SZOLGÁLTATÁSOK

4. MINDENNAPI UTAZÁSAINK

A közlekedés mindennapjaink fontos eleme, számos eszköz van segítségünkre abban, hogy időben, gyorsan, kényelmesen és akár élvezetesen jussunk el egyik pontból a másikba. A különböző járműveknek köszönhetően kitárult előttünk a világ, és szinte bárhová eljuthatunk, minimális erőfeszítéssel.

A közlekedési eszközökre azonban nem csupán utazásaink hatékonyabbá tétele szerint tekinthetünk, hanem azt is figyelembe vehetjük, hogy milyen hatással vannak a környezetre.[13]

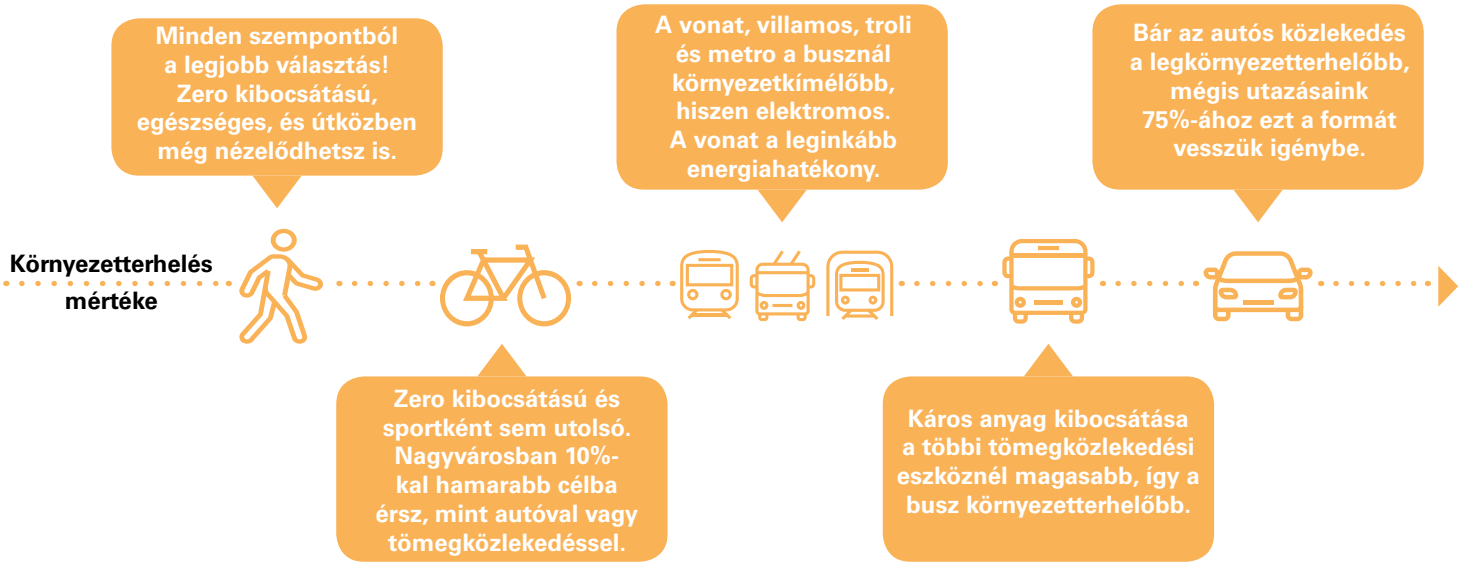

5. FENNTARTHATÓ CÉG – KÖRNYEZETTUDATOS MUNKAHELY

Az otthonunk mellett munkahelyünkön töltjük el napjaink jelentős részét, így ha eljön a munkakeresés ideje, a szempontok közt érdemes szerepeltetni a cég vagy szervezet környezettudatosságát is. Néhány egyszerű kérdés megválaszolásával felmérheted, a jövőbeli munkahelyed mennyire biztosítja számodra, hogy zöld szempontokat is előtérbe helyezhess.[14]

Megtalálhatók-e élő növények az épületben, különösen ott, ahol gyakran láthatod őket?

(A növények tisztítják, felfrissítik a levegőt, emellett zöld színükkel nyugodtabbá teszik a teret.)

A cég/szervezet méri-e az általa kibocsátott üvegházhatású gázok mennyiségét, és tesz-e lépéseket annak csökkentése érdekében?

(3 csoport: közvetlen kibocsátás, beszerzett energiából származó kibocsátás, indirekt kibocsátás, pl. dolgozói utazás)

A cég/szervezet fenntartható energiaforrásból is beszerez-e energiát? Ha igen, milyen arányban és törekszik-e ennek növelésére?

(A megújuló energiaforrások által nem csupán a környezet, de a cég pénztárcája is fellélegezhet.)

A beszállítók kiválasztási szempontrendszerében szerepelnek-e fenntarthatósági faktorok?

(Pl.: munkavállalói jogok, fosszilis energiahordozók használata, káros anyag kibocsátás)

A rendszeres beszerzésekhez (pl. irodaszerek, catering) kapcsolódnak-e fenntarthatósági irányelvek?

(Megmutatják, hogy rendszeres beszerzéseknél milyen termékek részesítendők előnyben, melyek tiltólistásak.)

Vannak-e a cégnek/szervezetnek nyomtatással kapcsolatos célkitűzései? Ez kiváltképp akkor érdekes, ha sok az irodai jellegű munka.

(Pl.: nyomtatás csökkentése érdekében elektronikus munkaanyagok, nyomtatás újrahasznosított papírra, oldal limit)

Tesz-e a cég/szervezet aktívan azért, hogy visszaadjon a helyi közösségnek?

(Pl.: rendszeres önkéntes nap, adományozás jótékony célra, dolgozók figyelmének felhívása jótékonysági lehetőségekre)

6. GYAKORLATI TIPPEK A FENNTARTHATÓBB OTTHONI MINDENNAPOKÉRT

Néhány egyszerű praktika segítségével környezettudatosabbá teheted otthonodat és szokásaidat[15]

Ha kicsit hűvösebbre fordul az idő, ahelyett, hogy azonnal bekapcsolnád a fűtést, hordj melegebb ruhákat vagy takarózz be egy pléddel! Ha melegszik, hordj lengébb ruhákat, mielőtt a légkondicionáláshoz fordulnál!

Csak azokat a helyiségeket hűtsd/fűtsd, ahol tartózkodsz – ezeket is csak a szükséges mértékben! Ha hosszabb időre elmész otthonról, ne felejtsd levenni a fűtést! Az ajtók becsukása sokat segít a hőmérséklet megtartásán.

Csökkentsd a tisztálkodáskor elhasznált vízmennyiséget! Zárd el a csapot, amikor éppen nincs szükséged a vízre, például fogmosás közben! Ha sokáig melegszik fel a víz, használd az addig folyó hideget valami másra, pl. öntözésre.

Kapcsold le és húzd ki a konnektorból a nem használt eszközöket! Több eszköz stand-by üzemmódban is tovább fogyaszt – ne hagyd bedugva a töltőket sem!

Tájékozódj a lakóhelyeden elérhető megújuló energiahordozókról! Miért ne működhetne a ti háztartásotok is részben napenergiával?

Vásárláskor törekedj a beszerzés minél környezetbarátabb módjára! Vásárolj közel, sétálj vagy biciklizz, vigyél magaddal saját bevásárló táskát vagy kosarat!

A műanyag helyett válassz természetes anyagokat a szobába, lakásba, például fát! Szebb, kellemesebb, és határozottan környezetbarátabb lesz az eredmény.

Ne forralj fel több vizet a főzésnél, mint amennyire valóban szükséged van! A fagyasztott termékek felengedéséhez felmelegítés helyett egyszerűen kirakhatod őket néhány órára szobahőmérsékletre, vagy éjszakára a hűtőszekrénybe.

Válaszd a minőségi termékeket, melyek élettartama jelentősen meghaladja a rosszabb minőségű termékekét! Így tovább élvezheted a terméket, és a környezetet is segítheted, ha nem vásárolsz hamarosan egy újat.

Ha kiégett egy izzó, válassz a helyére energiatakarékost! Ne hagyd feleslegesen felkapcsolva a fényforrásokat, és használd ki a napsütéses órákat, amennyire csak tudod!

VÁSÁRLÁSAID ALKALMÁVAL TARTSD SZEM ELŐTT A HULLADÉK MINIMALIZÁLÁSÁT ÉS MEGFELELŐ KEZELÉSÉT![16]

Vásárlás előtt írj bevásárlólistát, kerülve a felesleges túlhalmozást!

Válaszd a kisebb hulladékkeletkezéssel járó megoldásokat!

Vásárolj koncentrátumokat, ill. nagyobb kiszerelést, csökkentve a csomagolás mennyiségét!

Válaszd az újrahasznosítható csomagolásban kapható termékeket!

Kerüld a felesleges csomagoló-anyagokat, amik pár perces funkciójuk után a kukába kerülnek!

Gyűjtsd szelektíven a bevásárláskor keletkezett hulladékot is! Használj újra, amit tudsz!

7. KIHÍVÁSRA FEL!

Hívd ki a barátaidat az alábbi fenntarthatósági kihívások teljesítésére!!

A következő tanévben legalább három tantárgyból használjatok újrahasznosított papírból készült füzetet!

A következő baráti találkozót szervezzétek úgy, hogy mindannyian gyalog vagy kerékpárral érkeztek!

Egy hónapig minden hét adott napján – pl. minden hétfőn – tartsatok vásárlásmentes napot! Ne szerezzetek be semmit, használjátok, fogyasszátok a már meglévő dolgokat!

Ha legközelebb ételt rendeltek / vásároltok, döntsetek a teljes műanyagmentesség mellett! Műanyag csomagolás, evőeszköz, palack, pohár – mind ki vannak zárva!

Források:

1. EIA: INTERNATIONAL ENERGY OUTLOOK 2021: International Energy Outlook Consumption - By 2050, global energy use in the Reference case increases nearly 50% compared with 2020—mostly a result of non-OECD economic growth and population, particularly in Asia- U.S. Energy Information Administration (EIA)
2. WWF: there's a lot more to forests than trees: There's a lot more to forests than trees | WWF

3,5,9,11,13. Marieke Eyskoot, 2021: This is a Good Guide Revised Edition

4. Business Insider: The number of cars will double worldwide by 2040: Global Transport Use Will Double by 2040 As China and India GDPs Balloon (businessinsider.com)

6,7,8. Magyar Természetvédők Szövetsége: ENERGIATUDATOS Háztartási Kisokos: KEHOP-MTVSZ-541-Energiatudatos_haztartasi_kisokos_veg.pdf

10. UNFCC: The Paris Agreement: The Paris Agreement | UNFCCC
12. Green Guide Online: Bioalom, újrahasznos kutyakakizacsi, bolygóbarát eledel: 7 tipp az ökomancsnyom-csökkentéshez, 2022.03.14. Bioalom, újrahasznos kutyakakizacsi, bolygóbarát eledel: 7 tipp az ökomancsnyom-csökkentéshez - Green Guide Online
14. WWF: Lauren Wiseman: LETS MAKE OUR WORKPLACES SUSTAINABLE Lets make our workplaces sustainable | WWF
15. SPREAD Sustainable Lifestyles 2050: Baseline report on sustainable lifestyles: Sustainable Lifestyle 1 | PDF | Consumerism | Lifestyle (Sociology) (scribd.com)
16. A FKF környezettudatos tippjei a lakosság felé: Hír – A FKF környezettudatos tippjei a lakosság felé
17. Képek forrása: freepik.com
18. Ikonok forrása: thenounproject.com

A Deloitte név egy vagy több Deloitte Touche Tohmatsu Limited („DTTL") társaságra, a tagvállalatok globális hálózatára és azok kapcsolt vállalkozásaira utal (együttesen: a „Deloitte szervezet"). A DTTL (vagy „Deloitte Global") és valamennyi tag- és kapcsolt vállalata önálló, egymástól elkülönülő jogi személy, melyek harmadik felek irányába egymás nevében nem vállalnak kötelezettségeket. A DTTL, valamint annak tag- és kapcsolt vállalatai kizárólag saját tetteikért és mulasztásaikért felelnek. A DTTL ügyfelek számára nem nyújt szolgáltatásokat. További információ a deloitte.hu/magunkról webhelyen olvasható.

A Deloitte a Fortune Global 500® cégek közel 90%-a és több ezer magáncég számára nyújt iparágvezető könyvvizsgálati és bizonyossági, adózási és jogi, vezetői, pénzügyi és kockázatkezelési tanácsadói szolgáltatásokat. Szakembereink mérhető és tartós eredményeket nyújtanak, amelyek hozzájárulnak a tőkepiacokba vetett bizalom megerősítéséhez, lehetővé teszik ügyfeleink számára az átalakulást és a gyarapodást, és utat mutatnak egy erősebb gazdaság, egy igazságosabb társadalom és egy fenntartható világ felé. A Deloitte több mint 175 éves múltra tekint vissza, jelenleg több mint 150 ország területén tevékenykedik. Ha többet szeretne tudni arról, hogy a Deloitte mintegy 345.000 szakembere hogyan teremt maradandó értéket, látogasson el a http://www.deloitte.com webhelyre!

„Jelen kiadvány kizárólag általános jellegű szakmai tájékoztatást tartalmaz, és nem minősül sem a Deloitte Touche Tohmatsu Limited („DTTL"), sem pedig tag- és kapcsolt vállalatainak hálózata (együttesen: a „Deloitte szervezet") által nyújtott tanácsadási vagy egyéb szolgáltatásnak. Javasoljuk, hogy a szervezetük pénzügyeit vagy üzletvitelét, illetve saját pénzügyeit befolyásoló bármely döntés meghozatala vagy ilyen jellegű lépés megtétele előtt kérjenek/kérjen, kifejezetten a szervezetükre/az Ön igényeire szabott, egyedi, szakmai tanácsadást. Az üzenetben foglalt információ pontosságával vagy teljességével kapcsolatban semmilyen jognyilatkozatot nem teszünk, szavatosságot nem vállalunk, kifejezett vagy hallgatólagos vállalást nem teszünk. Sem a DTTL, sem pedig tagvállalatai, kapcsolt vállalatai, alkalmazottai vagy megbízottai nem vállalnak felelősséget semminemű olyan kárért vagy veszteségért, mely közvetlenül vagy közvetetten a jelen kiadványban foglalt információk felhasználásából ered. A DTTL és valamennyi tagvállalata önálló, egymástól elkülönülő jogi személy."

© 2022 Deloitte Magyarország

Készült a

Deloitte.

szakmai támogatásával

unicef

minden gyerekért

KLÍMAHŐSÖK

5

FENNTARTHATÓ SZABADIDŐ

Deloitte.

KLÍMAHŐSÖK

unicef | minden gyerekért

1. TUDTAD?

Egy repülőút megtétele átlagosan körülbelül

négyszer

annyi **károsanyag-kibocsátással** jár, mintha vonattal utaznánk.[1]

Ha minden család **csupán 3 ajándékot újrahasznosított alapanyagba csomagolna** a karácsonyi szezonban, a fel nem használt papírmennyiséggel körülbelül

45 ezer

futball pályát tudnánk betakarni.[3]

Amennyiben egy **konferencia online kerül megrendezésre** személyes találkozó helyett, az esemény környezeti lábnyoma

94 %-kal

csökken.[2]

Egy **80.000 férőhelyes stadion** csúcsidőben annyi **áramot** használ, amely elég lenne

3600

ház energiaellátásához az adott idősávban.[4]

A dolgos munkanapok után könnyen megeshet velünk, hogy olyannyira megpihenünk, hogy szinte már a tudatosságunkat is kikapcsoljuk. Fontos viszont megértenünk, hogy ilyenkor is hatással vagyunk a környezetünkre. A megtermelt káros anyagok és szemét továbbra is (láb)nyomot hagy, döntéseinkkel pedig ugyanúgy lehetőségünk van szervezetek és társadalmi csoportok támogatására.

A következő oldalakon olyan egyszerű döntések meghozatalára szeretnénk eszközöket nyújtani, amelyek segítségével úgy lehetünk klímahősök, hogy közben nem kell lemondanunk a tartalmas kikapcsolódásról.

2. FENNTARTHATÓ UTAZÁSOK, NYARALÁSOK

A globalizáció térhódításával egyre több lehetőségünk nyílik arra, hogy utazzunk és új élményeket szerezzünk, akár új kultúrákat ismerjünk meg. Kár lenne ezzel nem élni, hiszen így kulcsfontosságú tapasztalatokat szerezhetünk, amelyek építenek minket. Utazásaink módját viszont fontos, hogy tudatosan válasszuk meg. A meggondolatlan túlfogyasztás helyett tervezzük meg úgy ezeket az utakat, hogy az ne csak minket építsen, de a meglátogatott közösségeket is!

KÖZLEKEDÉS

Egy kilométer távolság megtételével járó CO_2 kibocsátás különböző közlekedési eszközökkel.[5]

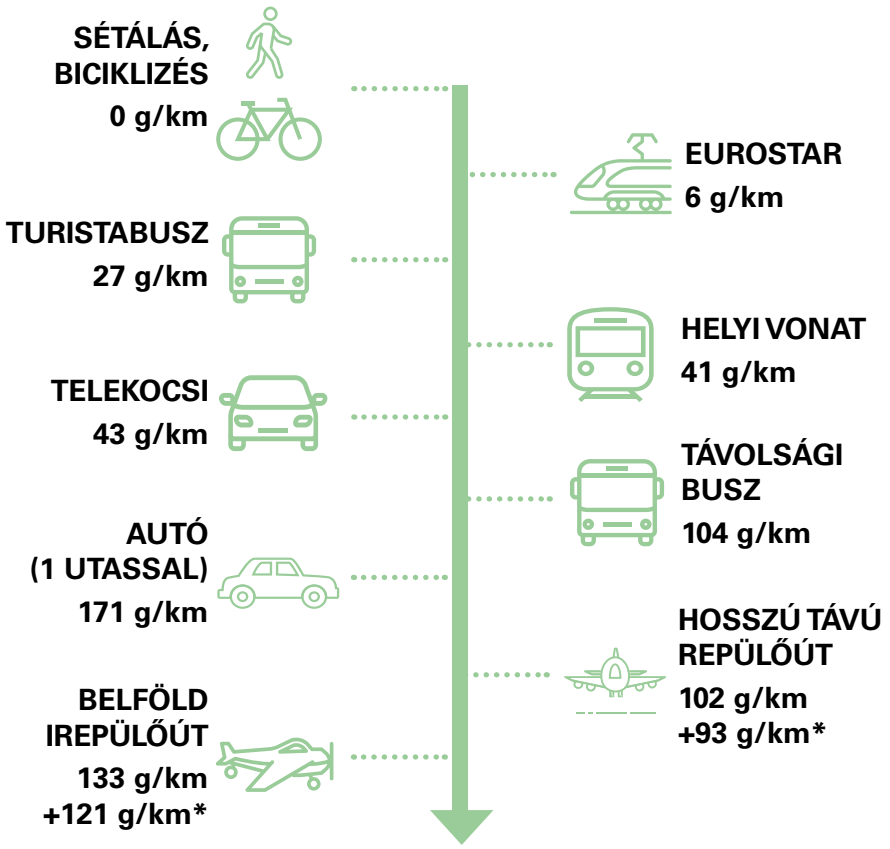

*a közlekedés magassági szintjéből adódó másodlagos kibocsátások

A fenti ábra reprezentatív jelleggel mutatja be az egyes közlekedési eszközök környezetre gyakorolt hatását, hiszen ezek sok komplex faktortól függhetnek. A pontos kibocsátások meghatározásához figyelembe kell vennünk olyan egyéb tényezőket is, mint az adott eszköz energiahatékonysága, a használt üzemanyag típusa és az utasok száma. Egy dologban viszont biztosak lehetünk! A biciklizés és a sétálás a legfenntarthatóbb közlekedési formák, hiszen ezek nem járnak kibocsátással (ún. „zero emission”). Ha teheted, a mindennapok során ezeket a közlekedési módokat válaszd.

Mennyire zöldek az elektromos autók?[6]

Az ún. "plug-in"-ek fenntarthatóbb alternatívaként szolgálnak a hagyományos, fosszilis üzemanyagokkal működtetett járművekkel szemben, hiszen sokkal energiahatékonyabban működnek. Ezen közlekedési eszközök alkalmazásáról is fontos viszont kritikusan gondolkoznunk – hiszen nem csak a működés során keletkező kibocsátást, hanem a gyártási folyamatok környezeti hatását is figyelembe kell venni!

A problémát első sorban az elektromos járművek hajtóműveként szolgáló lítium-ion akkumulátor okozza:

- Az elemek energiával való feltöltése sokszor közvetetten fosszilis energiával történik.
- Az előállításukhoz szükséges nyersanyagok (pl. kobalt) kitermelése gyakran környezetszennyezően, emberi jogok megsértésével történik.
- Életciklusuk végén az akkumulátorok 95%-a nem kerül megfelelő módon újrahasznosításra/ újrahasználatra.

Repülőjegyek foglalása során rendszerint felugrik egy kérdés arról, hogy szeretnénk-e kompenzálni az adott út károsanyag kibocsátását. A carbon offsetting opció megvásárlásával az adott út átlagos üvegházhatású-gáz (ÜHG) kibocsátásával egyenértékű jóváírást vásárolhatunk meg, amelyek értékét különböző kibocsátáscsökkentési projektekbe fektetik.

A kompenzáció mértéke az út éghajlatra gyakorolt hatása mellett, számtalan más tényezőn is alapul. Repülés esetében többek között közrejátszik a gép típusa, telítettsége, és maga az útvonal is.

A carbon offsetting jó kompromisszum lehet, ha nem elkerülhető a kibocsátás – azonban nem csodaszer. Fontos utánajárni, hogy a kompenzáció alkalmazása valóban fenntartható módon történik-e és, hogy az offsetting projekt akkreditált-e.

SZÁLLÁS

A megfelelő szálláshely kiválasztása kiváló módja annak, hogy kapcsolódjunk helyiekkel és autentikus módon ismerjük meg a környéket, ha esetleg külföldre utazunk, akkor az idegen kultúrákat. Egy üdülőhely attól válik fenntarthatóvá, hogy nem csak, hogy a helyi közösségek összefogásával működik, de működése a környezettel összhangban, körforgásosan történik.

Mielőtt lefoglalnád az első szembejövő szálláshelyet, fontold meg a következő szempontokat:

- Kinek a tulajdonában van az adott szálláshely? Egy multinacionális céget támogatsz, ha ott megszállsz vagy kis helyi vállalkozásokat, magánembereket?
- Hogyan kezeli a hely az egyes erőforrásokat? Milyen energiával üzemeltetik az üdülőhelyet? Újrahasznosítják a megtermelt hulladékokat?
- Étkeztetés tekintetében rendelkeznek vegetáriánus/ vegán opciókkal? Milyen szinten szerzik be helyi termelőktől az alapanyagokat?

A **„mintha csak otthon lennél”** frázis nem csak azt foglalja magában, hogy érezzük magunkat kényelmesen, hanem azt is, hogy ugyanúgy vigyázzunk az adott helyre, mintha a sajátunk lenne. Így bármerre is vagy, ne pazarolj. Kapcsold le a villanyt, hasznosíts újra, ne folyasd feleslegesen a vizet. Valamint, ha olyan helyen vagy, ahol van svédasztal, ne pakolj rakást a tányérodra, csak mert „ingyenes”, annyit vegyél mindenből, amennyit el is fogyasztasz!

Lokális szállláslehetőségek:	Airbnb	Couch-surfing	Sleepover	Rent a home	Vidéki szállók, panziók

FENNTARTHATÓ SZABADIDŐS PROGRAMOK

PIKNIK A PARKBAN

Nincs is annál jobb, mint amikor a barátaink társaságában kiülünk a parkba és pár finom, csomagolás-mentes, egészséges falat kíséretében végigbeszélgetjük a délutánt.

FEDEZD FEL SÉTÁLVA A VÁROST

Barangoljunk a városban. Sosem tudhatjuk, hogy milyen új helyeket fedezhetünk fel, milyen izgalmas élményekben lesz részünk.

KÖZÖSSÉGI PROGRAMOK ÉS ÖNKÉNTESKEDÉS

Adjunk vissza egy kicsit mi is a helyi közösségeknek. Így nem csak, hogy pozitív változást idézünk elő, de új emberekkel is megismerkedhetünk.

OLVASÁS

Az olvasás mindig új élményt nyújt. Cseréljünk könyveket barátainkkal, vegyünk ki könyveket a könyvtárból, vagy vásároljunk használt könyveket!

MENJ KI A TERMÉSZETBE!

Szívj egy kis friss levegőt, túrázz, mozogj a helyi erdőben. Vigyázz a környezetre! Ne szemetelj és vidd magaddal a kulacsodat.

ÍZLELD MEG A HELYI GASZTRONÓMIÁT!

Kóstold meg az izgalmas helyi ízeket. Keresd a helyi termelői alapanyagokból készült, vegetáriánus, vegán opciókat.

SPORTOLJ

Az egészséges életmódhoz hozzátartozik a testmozgás is! A sporthoz alkalmazott eszközöket igyekezz használtan beszerezni.

ÉLD ÁT A HELYI KULTÚRÁT!

Látogass el a helyi színházi előadásokra, koncertekre. Élvezd az utcazenét. Elegyedj beszélgetésbe a helyi kultúráról.

FESZTIVÁLOK ÉS BULIK

Esti események során igyekezd kerülni az egyszer használatos műanyagokat. Ha repoharat használsz, ne felejtsd el visszaváltani!

3. TUDATOS ÜNNEPLÉS

Jeles események során hajlamosak vagyunk pazarolni és túlköltekezni. Ezt a körülöttünk lévő természet és a pénztárcánk egyaránt megsínyli. Vajon lehetséges a tudatos, de mégis önfeledt szórakozás? Alább bemutatjuk hogyan.

ÉTKEZÉS

Ahogy az előző fejezetben is láthattuk, az ételhulladék hatalmas méreteket tud ölteni. Igyekezzünk csak a megfelelő mennyiségű ételt készíteni. Használjunk helyi, szezonális alapanyagokat. A maradékot mindig fagyasszuk le, vagy adományozzuk el. Hanyagoljuk az eldobható étkészleteket. Hagyjuk, hogy mindenki kivegye a helyét a főzésből.

AJÁNDÉKOZÁS

Támogassunk etikus, fenntartható márkákat. A minőségnek sokkal több értelme van, mint a mennyiségnek.

Nem kell mindennek tárgyi ajándéknak lennie. Adj élményt, előfizetést, vouchert egy kedvenc, fenntartható üzletbe.

Készíts kézzel ajándékot.

KELLÉKEK

Mielőtt egy ünnepségre lufit, tűzijátékot, dekorációt, vagy glittert vásárolnánk, gondoljuk át kétszer! A műanyag lufik, a tűzijátékokban megtalálható nehézfémek, és a műanyag dekorációk negatív hatással vannak környezetünkre, adott esetben lassan bomlanak le. Nézzünk utána fenntarthatóbb dekorációs alternatíváknak, lebomló anyagokból, vagy vegyünk tartós, jó minőségű dekorációkat, amiket hosszú évekig újra fel tudunk használni.

KARÁCSONYFA

A karácsonyt illetően érdekes kérdés a karácsonyfa problematikája: a karácsonyi időszakban kivágott fenyők hozzájárulnak az erdőírtáshoz! A legfenntarthatóbb alternatíva a cserepes karácsonyfa bérlése, vagy vásárlása (amennyiben utána elültetjük a fát). Nézz utána a helyi kertészetedben elérhető alternatíváknak!

4. TIPPEK, KIHÍVÁSOK

Hívd ki a barátaidat az alábbi fenntarthatósági kihívások teljesítésére!

Idén kerüljétek el a repülőt nyaraláskor. Közelítsétek meg a helyet busszal, vonattal.

Készítsetek idén egymásnak kézzel készített ajándékot.

Források:

1. British Broadcasting Company (BBC), 2019: https://www.bbc.com/news/science-environment-49349566
2. Planetly, 2022: Reducing the Carbon Footprint of Events (planetly.com)
3. Stanford University, n.d.: https://lbre.stanford.edu/pssistanford-recycling/frequently-asked-questions/frequently-asked-questions-holiday-waste-prevention
4. CX Associates, 2016: https://buildingenergy.cx-associates.com/football-stadiums-and-energy-efficiency-fantasy
5. Lásd. 1.
6. The New York Times, 2021: https://www.nytimes.com/2021/03/02/climate/electric-vehicles-environment.html
7. Másfélfok, 2019: https://masfelfok.hu/2019/12/05/karbonsemlegesites-carbon-offset-kivaltha-to-valamilyen-modon-a-letezesunk-karos-oldala/
8. Képek forrása: freepik.com
9. Ikonok forrása: thenounproject.com

A Deloitte név egy vagy több Deloitte Touche Tohmatsu Limited („DTTL") társaságra, a tagvállalatok globális hálózatára és azok kapcsolt vállalkozásaira utal (együttesen: a „Deloitte szervezet"). A DTTL (vagy „Deloitte Global") és valamennyi tag- és kapcsolt vállalata önálló, egymástól elkülönülő jogi személy, melyek harmadik felek irányába egymás nevében nem vállalnak kötelezettségeket. A DTTL, valamint annak tag- és kapcsolt vállalatai kizárólag saját tetteikért és mulasztásaikért felelnek. A DTTL ügyfelek számára nem nyújt szolgáltatásokat. További információ a deloitte.hu/magunkról webhelyen olvasható.

A Deloitte a Fortune Global 500® cégek közel 90%-a és több ezer magáncég számára nyújt iparágvezető könyvvizsgálati és bizonyossági, adózási és jogi, vezetői, pénzügyi és kockázatkezelési tanácsadói szolgáltatásokat. Szakembereink mérhető és tartós eredményeket nyújtanak, amelyek hozzájárulnak a tőkepiacokba vetett bizalom megerősítéséhez, lehetővé teszik ügyfeleink számára az átalakulást és a gyarapodást, és utat mutatnak egy erősebb gazdaság, egy igazságosabb társadalom és egy fenntartható világ felé. A Deloitte több mint 175 éves múltra tekint vissza, jelenleg több mint 150 ország területén tevékenykedik. Ha többet szeretne tudni arról, hogy a Deloitte mintegy 345.000 szakembere hogyan teremt maradandó értéket, látogasson el a http://www.deloitte.com webhelyre!

„Jelen kiadvány kizárólag általános jellegű szakmai tájékoztatást tartalmaz, és nem minősül sem a Deloitte Touche Tohmatsu Limited („DTTL"), sem pedig tag- és kapcsolt vállalatainak hálózata (együttesen: a „Deloitte szervezet") által nyújtott tanácsadási vagy egyéb szolgáltatásnak. Javasoljuk, hogy a szervezetük pénzügyeit vagy üzletvitelét, illetve saját pénzügyeit befolyásoló bármely döntés meghozatala vagy ilyen jellegű lépés megtétele előtt kérjenek/kérjen, kifejezetten a szervezetükre/az Ön igényeire szabott, egyedi, szakmai tanácsadást. Az üzenetben foglalt információ pontosságával vagy teljességével kapcsolatban semmilyen jognyilatkozatot nem teszünk, szavatosságot nem vállalunk, kifejezett vagy hallgatólagos vállalást nem teszünk. Sem a DTTL, sem pedig tagvállalatai, kapcsolt vállalatai, alkalmazottai vagy megbízottai nem vállalnak felelősséget semminemű olyan kárért vagy veszteségért, mely közvetlenül vagy közvetetten a jelen kiadványban foglalt információk felhasználásából ered. A DTTL és valamennyi tagvállalata önálló, egymástól elkülönülő jogi személy."

© 2022 Deloitte Magyarország

Készült a

Deloitte.

szakmai támogatásával

unicef

minden gyerekért

KLÍMAHŐSÖK